

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

<p>Előfizetési díj: Egész évre 4 frt. Félévre 2 „ Negyedévre 1 „</p>	<p>A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjaikért kapják.</p>	<p>Ugy a lap szellemi részét illető cikkek, mint az előfizetési pénzek a „Közművelő- dés” szerkesztőségének Gyulafehérvárra a várba küldendők.</p>
---	---	---

Beszéd,

melylyel Püspök Ur Ő Nagyméltósága az ezidei statusgyűlést megnyitotta.

Mélyen tisztelt statusgyűlés!

Meggyengült testi egészséggel ugyan, de bizva az örök isteni kegyelem támogatásában jelentem meg az ideai Statusgyűlésnek megnyitására.

Nagy és az erdélyi katolikus egyház életébe mélyen bevágó ügyek fogják a Statusgyűlés tárgyalásainak sorozatát képezni.

Nem sorolom fel ezen ügyeket. A Statusgyűlési meghívó és az igazgatótanács évi jelentése részletesen sorolja fel azokat és én hiszem, hogy mindnyájan, kik e Statusgyűlésnek tagjai vagyunk, azon komoly elhatározással lépünk e terembe, hogy igaz katolikus ügyszeretettel lelkesen fogunk egyházunk javára munkálkodni s annak jól felfogott érdekeit szívvel-lelékkel előmozdítani.

Mert tisztelt uraim! Ezen elhatározás és annak érvényesítése nélkül ideiglen ugyan tehetünk valamit — maradandót sohasem; használhatunk talán magánérdekeinknek — de a katolikus közjó háttérbe fogszorulni.

Lehet-e az ilyen eljárás üdvös és hasznos az erdélyi katolikus hitéletre a katolikus intézményekre? Várhatnánk-e állandóságot a buzgóságban, a lelkesedésben, a tetterő munkásságában?

Bizonyára nem! Az örök isteni kegyelem az ő hathatós segítségével azokat tá-

mogatja, kik az Ur nevében a hitnek egész buzgóságával és szeretetével munkálkodnak. Az apostolok egész éjen át halászva eredménytelenül munkálkodtak; de midőn az Ur Jézus nevében ereszték meg hálójukat — a fógott halaknak nagy bőségét eredményezte munkásságuk.

Tartsuk ezt szem előtt tisztelt uraim e Statusgyűlés alatt tárgyalásra került ügyekben és biztosak lehetünk benne, hogy ve-lünk lesz Istennek segítő szent kegyelme és áldása, mit mindnyájoknak főpásztori szívem mélyéből kívánok.

Még valamit! Visszapillantva az 1889-iki Statusgyűlés óta lefolyt évre, a fájdalmas részvét, kegyelet és hála érzelmei között emlékezem meg azon Statusgyűlési tagokról, kiket az Ur ez idő alatt magához szólított: Andrassy István apátkanonok, az erdélyi Dioecesis nesztora, ki 88 évre terjedő életében a bölcs munkásság és jótékonyág mintaképe volt, — dr. Éltés Károly apát, kolozsvári plébános, az erdélyi Status volt előadója, a püspöki megyének díze és reménye. — Szabó István a székelyudvarhelyi fi-növelde buzgó igazgatója, dr. Veress Ferencz theologiai tanár, Nagy Lajos kanonok és csikszentgyörgyi plébános és lovag Krémer Sámuel a deési katolikus egyház buzgó főgondnoka, ki az egyház és haza iránti kiváló érdemeivel ércznél maradandóbb emléket biztosított magának.

Legyen áldott emlékezetük és az örök világosság fényeskedjék nekik.

Az 1890-iki Statusgyűlést ezzel megnyitottam nyilvánítom.

A statusgyűlés.

— Szeptember 23-án d. e. 9 órakor a kolosvári főtemplomban a Püspök Ur ő Nagyméltósága által pontifikált isteni tisztelet után a tagok a lyceum dísztermében gyűltek össze, ahol a jelen voltak lelkes éljenzései között megjelent Püspök Ur ő Nagyméltósága is, és ott elnöki székét elfoglalván azon beszéddel nyitotta meg a gyűlést, a melyet lapunk élén közlünk.

— A nagy figyelemmel hallgatott és lelkes éljenzéssel fogadott beszéd után Seethal Ferenc az igazoló bizottság nevében megteszi jelentését, hogy a 210 meghívott közül megjelent 44 egyházi és 76 világi tag a kik mindnyájan igazoltattak, a mit a gyűlés tudomásul vesz.

— Püspök Ur ő Nagyméltósága előterjeszti, hogy Br. Jósika Samu, a mult évben belé helyezett bizalmat elfogadta és az elnökségről való lemondását visszavette; a gyűlésre nem jöhettén el, kéri Br. Jósika Lajos ő Nagyméltóságát, hogy mint a gyűlésnek korban és érdemekben legelőkelőbb tagja, foglalja el fia helyett a világi elnöki székét, a míg fia távol lesz.

A gyűlés Püspök Ur ő Nagyméltóságának jelentését az elnöki székre vonatkozólag örömmel veszi tudomásul és az atyát, Br. Jósika Lajos ur ő Nagyméltóságát lelkes éljenzéssel kíséri fia elnöki székébe, a holgyakori éljenek által közbe szakítva jelenti ki, hogy ezután is kész a status ügyeinek a rendelkezésére álló erővel szolgálni.

— Püspök Ur ő Nagyméltósága az eddigi jegyzők érdemeit lelkes szavakkal méltányolván ezen gyűlésre is Veszely Károlyt és Dr. Finály Henriket kéri fel a jegyzői tiszt viselésére, a kik is sürű éljenzések között foglalják el helyeiket.

— Gál János zajos lelkesültséggel fogadott indítványa következtében elhatározzatik, hogy a gyűlés Pápa ő Szentsége iránt telegramm útján hódolatát fejezi ki. A latin nyelven szerkesztett üdvözlő iratot Püspök Ur ő Nagyméltósága a gyűlésen felolvassa, a mely azt helyeslő tudomásul veszi. Szövegét, valamint az arra adott választ lapunk más helyén közöljük.

— Következik a 15-ös bizottság jelentése az igazgatótanács ez évi jelentéséről, melyet a bizottság előadója Dr. Mohay Sándor olvas fel.

— Az igazgatótanács évi jelentésének I. pontja az elnöki szék megüresedésbe jöveteléről és annak betöltéséről szól, de az elnöki kérdést a fentebbikben eligazítottván, a jelentés ezen pontja tárgytalanná vált.

— Az igazgatótanács évi jelentésének II. pontja a következő:

Az előadó választása és az igazgatótanács kiegészítése.

Az előadói állás — 1890. ápril 15-től kezdve üresedésbe jövére, az ügykezelést ideiglenesen úgy rendeztük be, hogy a rendes előadó a választásig állása teendőit továbbra is végezze, azonban tekintettel a terjedelmes munkakörre, azon ügyeket, melyek az iskolákra vonatkoznak, kezelje a tiszteletbeli előadó dr. Farkas Lajos ur, azokat pedig, melyek gazdasági és személyi vonatkozásúak, kezelje a rendes előadó és a mint a munka két részre oszlott, úgy az előadói tisztség is oszlojjék két egyenlő részre.

Ily módon a szakbizottságoknak ámogatása és a rendes titkárnak is a rendesnél nagyobb mérvű közreműködése mellett az ügymenet semmi fennakadást sem szenvedett, s a 12 rendes és 2 rendkívüli igazgatótanácsai ülésen több, mint 3000 ügydarab tárgyalattat a legnagyobb tisztelettel és intőzettel el írodailag is lehető legnagyobb pontossággal és szabátossággal.

A jelen közgyűlés másik fontos feladatát tehát az igazgatótanács személyi ügyei tekintetében két dolog fogja képezni: egyik az előadó megválasztása, másik a szabályszerűen kilépő igazgatótanácsosok helyének betöltésével az igazgatótanács kiegészítése.

1. Az előadó élethossziglan választatik meg és pedig az 1874-diki statusgyűlés jegyzőkönyve fönnebb már egyszer hivatolt 16 pontja alatt határozat értelmében általános szavazattöbbséggel, a mint ez 1876-ban (jky. 16. c pont) és 1882-ben (jky. 11. és 16. pont) gyakoroltattat is.

2. Az igazgatótanács egyházi elnöke nagyméltóságu Lönbart Ferenc erdélyi püspök ur (a világi elnökségről az előző pontban emlékeztünk meg), világi alelnök mltsgs. Züllieh István ur.

Igazgatótanácsosok: a) az egyházi rendből dr. Éltés Károly, Veszely Károly, Fábian Sándor, dr. Barts Ferenc, Gergely Ignác, Möller Ede, Bálint Károly és Kovács Ferenc, b) a világi rendből Cseh Lajos, Pötsa József, báró Jósika Sámuel, Dörgö Albert, gróf Eszterházi János, dr. Groisz Gusztáv, Ugron Gábor, dr. Györffy Gyula, dr. Csiki Viktor, báró Szentkereszty György, Züllieh István, Szabó József, Mikó Bálint, Finály Henrik, Novák Ferenc és gr. Beldi Ákos: előadó Bíró Béla: tisztb. előadó dr. Farkas Lajos: titkár dr. Szentkirályi Kálmán: tisztb. titkár dr. Szamosi János.

Sajnálattal kell fölemlítenünk, hogy a halál hideg lehellete e névsort nem hagyta érintetlenül, elragadván nagyságos és fötisztelendő dr. Éltés Károly székese egyházi kanonok, madochai apát, kolozs-doboki főesperes és kolozsvári plébános urat, ki 7 $\frac{1}{2}$ évig, mint előadó buzgó odaadással áldozta fényes tehetségeit a status ügyeinek kezelésére és fejlesztésére, s mint igazgatótanácsos is széles ismereteivel nagy szolgálatot tett az önkormányzati élet minden irányában a statusnak, miért igazgatótanácsunk indítatva érezte magát a jeles egyházi férfin emléktét jegyzőkönyvileg is megörökíteni. Áldás lebegjen porai felett!

Részint ezen haláleset, részint szabályszerű kilépés folytán az igazgatótanács kiegészítendő lesz. Kilépnek az igazgatótanácsból jelenleg azon tagok, kik 1887-ben választattak meg, vagyis az egyházi rendből az elhunyt dr. Éltés Károlyon kívül kilép Veszely Károly és Fábian Sándor, s választandó lesz 3 egyházi igazgatótanácsos, a világi rendből kilép Cseh Lajos, Pötsa József, báró Jósika Sámuel, Dörgö Albert és gróf Eszterházi János, s választandó lesz 5 világi igazgatótanácsos. Önkényt értetik, hogy a kilépők újra megválaszthatók. Méltóztatassék ezen választások iránt is intézkedni.

A 15-ös bizottság jelentése:

Az igazgatótanács évi működésének általános jellemzését, a mint azt a jelentés II. pontja tartalmazza, az igazgatótanács tevékenységének elismerése mellett ajánljuk tudomásul vételre. — Az érzékeny csapás, mely igazgatótanácsunkat és egész egyházunkat, annak egyik jelese dr. Éltés Károly apátkanonok, kolozsvári plébános elhunytá folytán

érte, azon fájdalmas kötelességet rója ránk, hogy ne csak osztozzunk az igazgató tanács által kifejezésre hozott részvételben, hanem magunk részéről annak a statusgyűlés jegyzőkönyvében leendő megörökítését indítványozzuk.

Az eddigi érdemes előadó Bíró Bélának kolozsvári plebánossá történt kinevezése folytán megírtült igazgató tanácsi előadói állás, valamint a kilépő igazgató tanácsi tagok helyei szabályszerű választás útján betöltendők lesznek.

A választás elrendeltetvén a szavazatszedő bizottságba kiküldetnek Bálint Károly elnöklete alatt Jung-Cseke Lajos Dr. Tódor József, Berzenczey István, Beteg Ferencz, Gál Domokos és Soó Gáspár azzal az utasítással, hogy a szavazás d. u. 5—7 az igazgató-tanács tanácskozási termében lesz és két urna álltassék fel, egyik az előadó, a másik az igazgatótanácsok választásához.

— Az igazgató tanács évi jelentésének III. pontja:

Főméltóságú Dr. Haynald Lajos bíbornok-érsek ur válasza.

A mult évi statusgyűlés (jkv. V. pont.) által közlekedéssel elfogadtatván azon indítvány, hogy főméltóságú Dr. Haynald Lajos bíbornok, kalocsai érsek urhoz, egykoru nagy nevű erdélyi püspökhöz áldozársága ötven éves jubileuma alkalmából üdvözlő fölirat intézessék a statusgyűlés részéről, felirat küldetett ő eminentiájához erd. püspök ur ő excaja által.

Ezen üdvözlő iratra ő eminentiája kedves érzetű választást kegyeskedett adni püspök ur ő excajának.*)

egyházmegyénk évkönyveiben kedves emlékü lapot fog elfoglalni e kölesönös üdvözlő kifejezése, miért is méltóztassék azt tudomásul venni.

A 15-ös bizottság jelentése:

Dr. Haynald Lajos bíbornok érsek urnak áldozársága ötven éves jubileuma alkalmából hozzá intézett üdvözlőnkre adott, a jelentés III-ik pontjában szöszerint közölt választást tudomásvételre ajánljuk.

Tudomásul vétetik.

— Az igazgató tanács évi jelentésének IV. pontja:

*A lelkészi congruának 1890. január hava 1-től kezdődőleg fölemelése.**)*

A 15-ös bizottság véleménye.

A jelentés IV-ik pontja a lelkészi congruának f. év, január 1-től kezdődőleg történt felemelésének keresztyüviteléről s az e tekintetben követett eljárás módoszatáról értesít. — A pontosság és különös buzgalom, melyet az igazgatótanács az eljárás érdemében, mint a fogamatosság gyorsaságában tanusított, elismerésre érdemes. A részleteket illetőleg bizottságunk azon szilárd véleményben van, hogy a kincstári lelkészségnek javadalmaszásának felemelése a kincstártól mint kegyurtól jogosan igényelhető, miért is különösen kívánja hangsúlyozni, hogy az ily lelkészségek részére utalványozott összegeket a status csak is ideiglenes és rendkívüli segélynek tekintse s az igazgatótanács szünetet nem ismerő buzgalommal sürgesse a felemelés okozta többletnek a kir. kincstár terhére leendő átvitelét. Egyebekben a jelentés ezen pontjának tudomásulvételét ajánljuk.

*) Annak idején mind a két iratot közöltük. Szerk.

**) A korszakos fontosságú intézkedést annak idején közöltük. Szerk.

Ugron Gábor ajánlja, hogy az igazgató tanácsnak határozott utasítás adassék arra, hogy mivel az eddigi felterjesztésekre a kincstári lelkészségeket illetőleg a miniszterium választást még nem adott, forduljon egyenesen magához a pénzügyminiszterhez, a kinek jó indulatáról kételkedni nem lehet.

Bíró Bélának határozott tudomása van és konkrét eseteket hoz fel, hogy az ügy most jól áll és azért nem tartja szükségesnek a miniszterhez felírni, hanem ajánlja a 15-ös bizottság véleményének az elfogadását.

Berzenczey István a görgényi esetre hívja fel a figyelmet, hogy míg ott az uradalmat a Bornemisza család bírta, az a papnak kiadta a 600 firtot, de a kincstár most nem adja ki.

Pótsa József figyelmeztet, hogy nem minden kincstári plebánia tartozik a pénzügyi miniszteriumhoz, van egy néhány, a melyik a földművelési miniszteriumhoz tartozik, azért oda is felirandó.

A 15-ös bizottság véleménye elfogadtatik.

— Tárgyalás alá vétetik az igazgatótanács évi jelentésének V. pontja.

Az erdélyi róm. kath. „egyházi és iskolai közjáruléka” és „egyházi és iskolai közalap”-ról.

A mélyen tisztelt statusgyűléstől mult évben (jkv. 11-pontja alatt hozott határozattal) azon utasítást nyertük, hogy a megadóztatás kérdését a congrua feljavításának más forrásokból meríthető eszközeitől elkülönítve, azt a kepe megváltásának, esetleg rendezésének ügyével kapcsolatban vegyük beható tárgyalás alá s ennek eredményéről annak idején tegyünk jelentést, — továbbá, hogy a megelőző évi statusgyűlés határozatainak alapján mindazon forrásokat, melyekből a congrua feljavítására eszközöket meríthetünk, számba vevén püspök ur ő nagyméltóságának 2961—1889. számú átiratában foglaltakat, nevezetesen a lelkészek kinevezésének, a fiókegyházakkal összekötött terhebb plebániákat adminisztráló lelkészek bővebb javadalmaszásának és a lelkészi javadalmak megváltoztatása ügyében a káptalan meghallgatásának kérdéseit vegyük tárgyalás alá és mindezekről a jövő évi statusgyűlés elé terjesztünk kimerítő indokolt jelentést.

Igazgatótanácsunk ezen igen fontos és messze kiható horderejű tárgyakat szakbizottság kiküldésével s ennek véleménye meghallgatásával tüzetesen tárgyalta és minden pontra nézve — a mennyire csak lehetséges volt — a leghelyesebb megállapodásra jutni törekedett. Ugyanis miután a káptalanak a kanonjog értelmében történt meghallgatása folytán és a fiókegyházakat adminisztráló lelkészek viszonyainak tekintetbe vételével 1890. január 1-től kezdve a congrua fölemelését jelentésünk megelőző pontja szerint eszközölte, a szakbizottság által az ő n m e g a d ó z t a t á s k i v e t e l i m ó d o z t a i r á n t Dr. Farkas Lajos tisztb. előadó kiváló eszméjének és tollának eredményeként készült javaslatot elfogadta és az I., II., III. pont alatt szabatosan körvonalozott munkálatot mint külön mellékletet egy füzetben elfogadás végett van szerencsénk betérjeszteni. A mi pedig püspök ur ő nagyméltóságának 2961—1889. számú átiratának azon részét illeti, mely így szól: „a vallásalpból eddig segélyt élvezett lelkészek congruájának revisiója alkalmából mindenekelőtt kimondandó, hogy a vallásalpból segélyének esetleges megszüntetése az egyházmegyei hatóságoknak a lelkészi kinevezés iránt jelenleg főnálló jogát nem változtatja meg.”

igazgatótanácsunk fölkendőnek határozta püspök ur ő nagyméltóságát, hogy mivel a tervbe vett közmegegyeztetési rendszerek mellett az egyházi és iskolai közszélekre az ilyen községek hívei is adózni fognak, de a közérdekeltség ébrentartása szempontjából is, mely a hozandó áldozatokkal szemben némi jogokban való részesedést nem minden indok nélkül igényelhet, méltóztassék a szokásos kijelölési kedvezményben a szóban forgó s a vallásalapból többésegélyben nem részesítendő hitközségeket is részeltetni.

A kepe megváltása oly nagy és tüzetes tanulmányt igényel, hogy e tekintetben minden adatot beszerezni és az előintézkedéseket egy év alatt megtenni teljes lehetetlen volt s így nem vagyunk azon helyzetben, hogy kimerítően indokolt javaslatot tegyünk, miért azt véleményezzük, hogy méltóztassék az ügyet további tanulmányozás és előterjesztés tételevégett az igazgatótanáshoz visszahelyezni.

A mi végül azon kérdést illeti, hogy a terhesebb plébániák javadalmazása minő minimális összeggel állapíttassék meg, igazgatótanácsunk abban állapodott meg, hogy a congrua kiegészítés ezimén huzott nagyobb összegű járulékok csakis a javadalom üresedése esetén, tehát esetenként redukáltassanak, vagyis a mennyiben a javadalom más forrásokból a 600 frt jövedelmet eléri, a terhesebb lelkészségeknél a vallásalapból járó póttétetés csak azon esetben vonassék le, ha a javadalom a 800 frtot különben is meghaladná, azaz ezen utóbbi lelkészségek javadalma mindenesetre 800 frt. kell hogy legyen. Azt, hogy melyek legyenek az ily állomások, a székes káptalan meghallgatása után püspök ur ő Nagyméltósága fogja eldönteni.

Az erdélyi róm. kath. püspöki egyházmegyei „Egyházi és iskolai közjárulék” és „Egyházi és iskolai közalap”.

Alapszabályok.

1. §. Hogy róm. kath. egyházunk erdélyrészi híveinek hitbeli és közművelődési érdeke hathatósabban is előbbre vitessék, az erre szolgáló intézményei jobban megerősödjenek és tovább fejlődjenek: a Status-gyűlés a közterhek viselésének egyetemleges kötelességét kimondva, elhatározza — az „Egyházi és iskolai közjárulék” behozatalát, valamint az ebből befolyó évi jövedelemből az „Egyházi és iskolai közalap” megalkotását. Ezen alap tulajdonosa a róm. kath. Status.

2. §. A közalap alapítási tőkét teszi:

a) az első évben befolyt járulékok összege és az ez idő alatt az alap javára tett végrendeleti hagyományok és más kegyes adományok.

b) a további éveken az alap évi jövedelmének évről-évre tőkésítendő 20% a:

c) az évi zárszámadás után mutatkozó pénztári felesleg.

3. §. Az egyházi és iskolai közjárulékot hordozni köteles minden önálló róm. kath. hívó, a ki az erdélyi püspöki egyházmegyéhez tartozik.

4. §. A fizetési kötelezés alól kivéttetik:

a) az egészen vagyontalan és keresetre képtelen, közvagy magán adakozásból élő;

b) a gyámi hatalom alatt álló kiskoru is, de csak azon esetben, ha vagyonának évi jövedelme fentartási és nevelési költségein felül felesleget nem mutat;

c) azon egyházközség tagja, a ki a pap, tanító és kántor javadalmához — a fennálló ősi rendszer alapján — évi

szolgáltatással, kepevel járul, mindaddig, mig ezen tartozás egyéni teher marad.

5. §. A közjárulék készpénzben fizetendő, és pedig kinek-kinek vagyonához mérve, oly módon, hogy az arra köteles, az alább (7. §.) kitüntetett osztályozásban legalább egy ezerezését fizeti annak az összegnek, melyet önkéntes bevállása szerint évenként háztartására, — illetőleg önfentartására, rendes körülmények között, fordítani szokott.

6. §. Mindenkinnek joga van az évi járulékot egyszer s mindenkorra aképen megváltani, hogy annak huszszorosát a közalapba készpénzben befizeti. Ilyen esetben az alap csak ezen megváltási összeg évi kamatját fordíthatja kiadásainak fedezésére.

7. §. A beváltási eljárás, beszédés és pénztár-kezelés módját külön szabályzat állapítja meg, a mely részleteiben, az egyelvűség lehető megóvása mellett, a vidéki, vagy a helyi viszonyokhoz alkalmazandó.

Általánosan kötelező azonban a bevállásoknál a következő:

a) az évi járulék megállapítása, osztályba sorozás által, öt évenként történik. Van pedig 12 osztály, melyek valamelyikébe az illető saját bevállásához képest beiratkozik — név szerint — az I. osztályba az, a kinek évi járuléka

		— frt 10—20 kr,
a	II. osztályba	— frt 20—30 kr,
a	III. „	— frt 30—40 kr,
a	IV. „	— frt 40—50 kr,
az	V. „	— frt 50—70 kr,
a	VI. „	— 70 kr. — 1 frt.
a	VII. „	2 frt — kr.
a	VIII. „	4 frt — kr.
a	IX. „	6 frt — kr.
a	X. „	8 frt — kr.
a	XI. „	10 frt — kr.
a	XII. „	12 frt — kr.

A magasabb ajánlattétel, az egyeseknek hitbeli buzgóságára bízatik.

b) Közönséges szabály továbbá, hogy a kellő módon, és végleg helyesbített évi tartozás teljesítésére köztörvényi kötelezés áll fenn: a minclfogva az azt hanyagul teljesítő, vagy konokul megtagadó és ellenszegülő ellenében, az állam közigazgatási segélye is felhasználható, ugyanazon módon, a mint eddig is az egyházi szolgáltatások behajtásánál történt.

8. §. Az „egyházi és iskolai közjárulék” és „Egyházi és iskolai közalap” igazgatása, illetőleg kezelése az erdélyi róm. kath. Status igazgató-tanácsát illeti, melynek tisztjéhez tartozik, különösen.

a) az évi előleges költségvetés elkészítése;

b) a zárszámadások felülvizsgálata;

c) a javadalmazások és segélyezéseknek a Statusgyűlés által jóváhagyott költségvetés alapján kintalása;

d) a közjárulék alap megőrzése és védelméről — valamint a fennebb (2. §.) kijelölt, vagy az idők és körülményeknek megfelelő más megengedett módokon való gyarapításáról gondoskodni.

9. §. A javadalmazás és segélyezés a Status-gyűlés joga, melyet Igazgatótanácsának javaslata alapján évi közgyűlési alkalmával gyakorol.

10. §. A közjárulék és közalap célja első sorban a hitbeli szeretet és közösségen alapuló köteleességek egyeteme-

gességnek a közösség és egyenlőség törvénye szerint való igazságos és méltányos elosztása és kiegyenlítése levén, a befolyt jövedelem fordítható és fordítandó:

a) egyházak szervezésére olyan községekben, a hol erre róm. kath. hitet valló hívek elegendő számmal vannak, és saját erejükből arra nem képesek,

b) rendes évi javadalmazására vagy segélyezésére minden olyan egyháznak, a mely saját erejéből templomát, papját, kántorát, iskoláját, vagy óvóját és tanítóját fenntartani nem tudja, vagy

c) a hol a vallás és elemi-iskolai alapokból már eddig is nyújtott javadalmazások pótlására más segélyforrás nem kapható: úgyszintén végre

d) a tanulmányi alpból fenntartott gymnasiumok tanárai fizetésének olyan mértékben való kipótlására, hogy az évi fizetés az állami középiskoláknál rendszeresítettel egyenlősítve legyen.

11. §. A közjárulék kiróvása az 1892-dik évtől kezdődik.

12. §. A Status-gyűlés megbizzza az Igazgató-tanácsot, hogy az életbeléptetésre szükséges munkálatokat idejekorán tegye meg.

Szabályzat

az Egyházi és iskolai közjárulék kezeléséhez.

Azerd. róm. kath. Statusgyűlés . . . évi . . . hó . . . n tartott ülésében az Egyházi és iskolai közjárulék és Egyházi és iskolai közalap kezelésére nézve a következő szabályzatot állapította meg:

1. §. A közjárulék fizetésére való kötelezés az 1892-ik év január 1-ével veszi kezdetét.

2. §. Az alapszabály 7. §-ban felvett elvek fenntartásával a bevallások és az egyes osztályokba való bejegyzések az egyházközségi tanács illetékes választmány által foganatosítatnak a következő módon:

a) A Status Igazgató-Tanácsa minden egyházközségnek a % alatti minta szerint készült rovatos ivateket küld.

b) Az egyházközségi tanács, illetőleg választmány az al-gondnok által minden a közjárulék fizetésére köteles egyház-tagot személyesen megkeresve felszólít, hogy a kitűzött helyen és időben bevallását előtte, vagy a kiküldött bizalmi egyház községi tagok előtt megtegye és magát a közjáruléki osztályok valamelyikébe bejegyezze.

Ha valaki a bevallástól vonakodnék, az egyháztanács, illetőleg választmány, az illetőt a megfelelő osztályba saját belátása szerint jegyezheti be.

c) Az osztályba való beírás után az egyházközségi tanács vagy választmány a rovatos ivateket megtekintés végett az egyházközség valamely erre alkalmas helyén kiteszi, s ezt a híveknek kellő módon értésére adja.

Az ivatek legalább 15 napig maradnak közszemlére kitéve, mely idő alatt joga van az egyes tételekre vonatkozólag minden érdekelt félnek észrevételeit az egyház-községi tanács vagy választmány által kijelölt helyen akár élő szóval, akár írásban megtenni.

d) E pontban kitétt határidő elteltével az egyházközségi tanács vagy választmány a rovatos ivateket gondosan megvizsgálja, és a lelkész és gondnok aláírásával azon záradékkal látja el, hogy azokban minden fizetésre köteles neve benne foglaltva van.

egyszersmind véleményt mond arra nézve is, hogy valjon az alapszabályzatban foglalt mértékkel egyezők-e, esetleg miképp volnának helyesbítendők.

e) Az ily módon elkészült bevallási rovatos ivateket két egyező példányban kerületi esperesséhez a hitközség lelkésze 8 nap alatt beszolgáltatja.

3. §. A kerületi esperes a kerületből beküldött rovatos ivateket felülvizsgálván, az egyházközségeknél összegezi és saját észrevételeivel ellátva 30 nap alatt az Igazgató-Tanács elé terjeszti.

Azon esetben, ha valamely bevallás vagy kiróvási tételt az alapszabályban feltett mértékkel meg nem egyezőknek találva, helyesbítési eljárást indíthat. Az illető községbe kiszállva, meghallgatja az egyházközségi tanács vagy választmány véleményét vagy esetleg a bizalmi tagokét, és belátása szerint az osztályozás, illetőleg évi tartozás összegét helyesbíti és erről a fizetésre köteles felet mindjárt értesíti, a kinek joga van kiigazítás ellen észrevételét vagy panaszát vagy mindjárt jegyzőkönyvre vétetni, vagy írásban beadni, a mit a kerületi esperes köteles az Igazgató-tanács elé terjeszteni.

4. §. A bevallások és osztályozások végleges megállapítása az Igazgató-Tanácsnak feladata. E végett részletesen megvizsgálja a rovatos ivateket, eldönti a vitás kérdést, megsemmisíti az alapszabályval ellenkezőt és új eljárást rendelhet el.

A végleg helyesbített rovatos ivatek egyik példányát a megerősítési záradékkal ellátva, a kerületi esperes útján a beszédés eszközlése végett az illető egyházközségeknek visszaküldi, a másik példányt saját irattárába helyezi el.

Ha az esperesi kerület községei, vagy az esperesi kerületek között, a bevallásoknál feltűnő aránytalanságot találva, erre az illető esperesnek, esetleg a Status-gyűlés figyelmét is felhívhatja.

5. §. Az évi közjárulék beszédése a végleg megállapított kiróvási ivatek alapján az egyházközségi tanács vagy választmány feladata, melyet az egyházközségi gondnok vagy pénztáros által foganatosít.

Az egyházközségi tanács vagy választmány a befolyt összeget számba véve, a rovatos ivatek kíséretében, melyeket a lelkész és gondnok írnak alá, az illetékes espereshez szolgáltatja be.

6. §. A kerületi esperes az egyházközségek évi járulék összegét rovatos ivatek adataival pontosan összevetve, községek szerint készített végkimutatással az Igazgató-Tanácshoz terjeszti, mely a számadást a maga részéről is gondosan átvizsgálja és a befolyt pénzek biztos elhelyezéséről és gyümölcsötetéséről az alapszabály értelmében gondoskodik.

7. §. Az egyházközség pénztárába befolyt pénzekért az egyházközség, az espereshez beküldöttékért az esperes, a hozzá beszolgáltatottakért pedig az Igazgató-Tanács felelősök.

8. §. A közjárulék beszédése a bevallási ivatek végleges megállapításával kezdődik; de minden év június 30-ig befejezendő.

A fizetés 10—40 krig egyszerre, azon felüli összegnél két egyenlő részben is történhetik. Másnemű halasztásnak nincs helye.

9. §. A közjárulék anyaszentegyházunk intézményei iránt és a keresztény felebaráti szeretetből eredő kötelesség által ránk mindnyájunkra eső szolgáltatás levén, a szeretet

buzgóságával legyen kérve és adva. Ennélfogva a kezelő hatóságok és személyek szép és nemes feladata marad azon érületnek úgy a hívekben, mint saját ténykedésük alkalmával való folytonos ébrentartása és tanúsítása.

10 §. Jelen szabályzat határozványait csak a Status-gyűlésnek van joga változtatni.

Indokolás.

„Az egyházi és iskolai közjárnék“ és „Egyházi és iskolai közalap“, valamint a kiviteli „Szabályzat“ felől beadott javaslatokhoz:

I.

Már 1874-ben a Status-gyűlés elé terjesztett első jelentésünkben kimutattuk, hogy egyházi és iskolai szükségleteinket alapjaink rendes évi jövedelméből fedezni és pótolni lehetetlen levén, nem fog más hátra maradni, mint hogy egyházmegyénk híveink áldozatkészségét is igénybe vegyük.

Status-gyűlésünk ezt maga is elismerte, de mégis tekintettel volt az akkor országszerre uralkodott súlyos gazdasági viszonyokra, s remélte, hogy a közviszonyok javulásáig, alapjaink jobb gyümölcsötetése és gondosabb kezelése által, egyelőre talán, sikerülend a kimutatott hiányokon a hívek közvetlen hozzájárulása nélkül is segíthetni.

Ezen reményünkben Isten jóvoltából egészen nem is esalatkoztunk. Igazgatótanácsunk gondos kezelése alatt alapjaink jövedelme, dacára némely előre ki nem számíthatott veszteségeknek, csakugyan kedvezőbbé vált, minek alapján sikerült, nem csak évi rendes szükségleteinket fennakadás nélkül fedezni, hanem több más hiányt, a többi közt középiskolai tanáraink és a felkészülő papság fizetését is úgy pótolni, hogy megélhetésük a megdrágult életmódhoz képest legalább némileg kedvezőbbé lett. Általában pedig elértük azon eredményeket, a melyekről mult évi jelentésünk visszatekintő részében emlékezni szerencsénk volt. És jelen évi jelentésünk szerint is, kérdésed nélkül állíthatjuk, hogy alapjaink előrehaladó iránya nem változván, s különösen uradalmaink gazdasági folyamata a normális állapothoz mindig jobban közeledvén, nem sokára azon helyzetbe jövünk, hogy azok évi járadékára még sokkal biztosabban fogunk számíthatni.

De ezek mellett finni szeretettel és mélyen érzett hálával kell hivatkoznunk Istenben boldogult Fogarassy Mihály és a jelenleg egyházmegyénket atyai bölcsességgel és jóságos gondoskodással kormányzó Lőnhart Ferencz püspökünk ő nagyméltóságának bőséges segélyezéseikre, a mik által templomaink és népiskoláink égető szükségéi enyhítve, a szegényes javadalmazásu lelkészek megélhetése lehetőbbé tette lett.

Amde mindez mégis csak annyit jelent, hogy elég gondosan és takarékosan kezeltük a reánk bízottakat és a buzgóság és önmegtartózkodás erőnyeit nehéz viszonyaink között erőnköz képest kifejteni törekedtünk, hogy nem vészett el semmi kezeink között és él a bizalom, hogy Isten segélyével még előbbre is fogunk haladhatni. De nem állíthatjuk önámítás nélkül egyttal azt is, hogy kizárólag az eddigi segédforrások jövedelmeivel minden irányban célhoz fogunk juthatni.

Az uradalmak gazdasági haszna pedig egyelőre szintén ingadozni és még a normális állapot bekövetkeztével sem foghat mindig egyenletes lenni, a szükséges beruházásokon

kivül, az időjárás és piaczi áráktól levén az mindenhol feltételezett.

A főpásztori bőkezűségnek is korlátot szab egyrészt a püspöki jogok sajátos czélú természete, másfelől a mindig költségesebbé váló életmód, a mely mind a mellett saját fényét és méltóságát éppen a közjó jól felfogott érdekében sem engedheti esőkenni.

És mindezekkel szemben évről-évre szaporodnak és nagyobbodnak azon követelmények, a melyeket a haladó miveltség és verseny felszínre vetett. Jobban kellend gondoskodnunk templomaink és iskoláink felszereléséről. Meg kell mentenünk sok helyt más vallásu és idegen ajku honpolgáraink között elszórtan élő hitbeli atyánkfiait egyházközségi szervezetük megerősítése, a hol hiányzik, annak beállításá által. Fel kell emelnünk a népoktatás alantassabb színvonalát, hogy az értelmi fejlettséggel a vallásos hit és gazdasági helyzet is erősödjék. Segítségtkre kell sietni lelkészeink és középiskolai tanárainknak, hogy bennük társadalmi hivatásuk magasabb érzése ébren maradjon, hogy kitartó működésük méltó jutalmat nyerjen és jól teljesített szolgálat-végén az elaggott erő megnyugtató kilátásra számíthasson.

Hogy mindezeknek valósulására eddigi anyagi erőforrásaink már elegendők nem lesznek, a fennebb kiemelték után, úgy hisszük, nem szükség még különösen is bizonyítanunk. A feladat tehát az, hogy kimutassuk azon útát-módot, melylyel újabb megnyitása lehetséges.

Többször volt már e tekintetben az államsegély kérése kijelölve: és nem is lehet az igazsággal és méltányossággal egyezőleg állítani, hogy arra másnak, mint éppen az erdélyi róm. kath. egyházmegye közönségének, több és szentebb igénye lehetne. Hiszen eme jótéteményt más hitfelekezett és nemzetiségű polgártársaink már évtizedeken át rendszeresen élvezik; élvezik pedig csak azon ezimen, a melyre mi is hivatkozhatunk. Vagy talán nem volnánk mi is éppen úgy az állam segélyére szorultak, miként ők? Jobban vannak-e javadalmazva papjaink, tanítóink, templomaink és iskoláink? Nem teljesítjük-e ugyanazon állami feladatokat, melyek miatt közművelődési intézményeink terhének egy részét az állam költségvetésében velők közösen viseljük? Nem hivatkozhatunk-e mi is arra, hogy a hazafiság és nemzetiség ápolása és terjesztése közben velük egy sorban teljesítjük a nehéz és kitartó őrsegi szolgálatot? Tudjuk, hogy kormányunk ezt elismeri; és bízunk kell, hogy az elismerést előbb-utóbb a tett is fogja követni. Ez idő szerint azonban arra mégis csak mint kilátásra utalhatunk s fájdalom, csak azon nem tőlünk függő feltétel mellett, ha a béke áldása hazánk határait még tovább is őrzeni fogja; és belkormányzatában nem akadna a miénkél még eddig minden alkalommal elsőbb rangunak tartott más valamely közérdek, melynek révén úgy, mint eddig, elutasíthatni fogunk.

De még az országos segély megkapását is számításba véve, méltán kérdezhetjük, hogy vajjon akkora lesz-e ez, hogy abból szükségleteink fedezése már teljesen kitelik? Ide vonatkozólag már megtett számításaink szerint ezt bizonynyal nem fogja senki, a ki viszonyainkat ismeri, másként elfogadni, mint csak úgy, ha belenyugszik abba, hogy élni fogunk úgy, amint jövedelmünk megengedi, magasabb utáni vágyaink valóítását jobb időkre hagyva.

Jövedelmeink gyarapításának egy másik módja volna:

a hívek önkéntes adakozása. Van elég példa rá, hogy ez uton nem remélt szép eredményeket lehetett és lehet még mindig elérni; de könnyű belátni, hogy ezek a miénktől lényegesen különböző körülmények szerencsés összetalálkozásának tulajdoníthatók. A kitűzött cél közönségesen egyetemes, a társadalom minden osztályát egyenlően érdeklő lévén, eltűnik a hitfelekezeti korlát, a részvét felkeltése és ébren tartása közös agitáció munkája, mely az emberbaráti szeretet és hazafiság közönséges köteletségének czímén hív fel mindenkit az adomány szolgáltatására. De különben is mindenemü önkéntes akadozásnál ott van a bizonytalanság, részben az adakozók felette változó hangulata, részben a gyűjtők buzgóságából eredve; nem is említve az egyénileg változó helyzet esélyeit, a társadalmi élet sokoldalú követelményeit, melyek az egyéni hajlandóságot és összekötöttestét lépten-nyomon kísérik. A korábban és szerencsésebb pillanatban jövő kéregető elviszi az adományt; az utána jövőknek már csak legfeljebb a jóakarát marad, és végre, hogy még csak ezt említsük, van még egy más, ránk nézve speciális ok is, melynek bénító hatását szomorúan kell éreznünk.

Egyházmegyénk tagjai, a székely hitközségektől eltekintve, még mindig azon ballihiedelemben élnek, hogy alapítványaikban bőven és mindenkorra gondoskodva van az egyházi és iskolai szükségletek fedezetéről. És mert emberi emlékezet óta velük szemben senki ilyenmü követeléssel fel nem lépett, s mert önmagok egyházi és iskolai viszonyainkat ezekkel szemben a kor megváltozott követelményeit soha sem vizsgálják meg, nem is tudják megérteni, hogy feladataink elérésére a katolikus vallás megtartásán kívül az ő anyagi erejükre is szükségünk volna.

Fájdalommal és szégyenérzettel kell rámutatnunk azon eredményre, a mint az önkéntes adakozásra való egy alkalommal történt felhívásunk által elértünk: ilyen tapasztalat után ismét csak az önkéntes adakozásnál maradni, az anyaszentegyházunk ügyét igazán szíven hordozó és azon tényleg lendíteni akaró előtt valóban nem egyébnek, mint a buzgóság és készség hiányának fog feltűnni.

Az elmondottak után szükségképpen kerül elének az a mód, a melyet Igazgatótanácsunk már évek óta szemügyre vett, s a melynek előkészítését mult évi status gyűlésünk feladatunkká is tette: az önmegadóztatás rendszere.

Néptünk gondolkozásmódját és fájdalom még mindig kedvezőtlen közgazdasági állapotát ismerve, bizonytalansági ams közöttünk, a ki ezen módnak sok tekintetben némi aggodalmat okozó mivoltát világosan felismerni nem volna képes. De tudni fogja mindenki azt is, hogy magasabb feladatok nehézségei nélkül még soha és sehol megoldva nem voltak: s azoknak, kik ilyenek szolgálatára szánják tevékenységüket, elég bátorságuknak és kitartásuknak kell lenni, a megszokás előítélet és önérdek vonatkozásával, igen gyakran ellenséges indulatával is szemben, az igaz és jó ügynek harczát kivívni és a hit erőségével és készségével bizonyítani, hogy annak diadala kétséges nem lehet. Nincs pedig szentebb, nincs magasabb érdek annál, melynek megvalósítására ezúttal teendő javaslatok szánvák, nincs köteletség, mely hitbéli egytív tartozásukból mélyebbre merítve lenne, mint a mit azok ránk mindnyájunkra róni ezelőznak. A hit közös vallás: a kötelesek közösségének elismerése. A ki csak

az elsőt akarná, az nem része azon testnek, melyről a nemzetek nagy apostola azt írja, hogy „benne sok tag vagyon ugyan, de csak egy test“, hogy „a tagok egyenlőképpen egymásért kölcsönösen szorgalmatoskodjanak“, mert „ha az egyik tag szenved, minden tagok egyetemben a szenvedésben részesülnek.“ (Korinth. lev. I. 12.)

A mi anyaszentegyházunk erdélyi megyéjében pedig szervezeti intézményei szenvednek, és szenvedésüknek enyhítése ez idő szerint csak úgy lesz elérhető, ha annak minden tagja kivétel nélkül teljesíti az apostol azon intését: „A szentek szükségükben adakozzatok.“ (Rom. lev. XII. 13.) „Vi szonosan egymásnak terhet hordozni segítették.“ (Galat. lev. VI. 2.)

II.
Miképpen történjek ez saját viszonyaink között, a javaslat részletes tételi mondják meg, melyek indoklásául szolgáljanak a következők:

Az 1. §-ban a közjárnélék mellett egy közalap létesítése is kimondatik. Ennek czélja éppen az, hogy idő folytán, ha a viszonyok úgy kívánják, belőle a hivatott most közvetlenül kívánt tartozás esetleg pótolható legyen. Ezért is szükséges ezen alapnak nem csak létesítéséről, hanem folytonos gyarapításáról is gondoskodni, a mint az a 2. §-ban foglaltatik.

A 3. §. a közteljesítést minden önálló róm. kath. hívőre nézve kimondja, mert éppen csak így lesz elérhető az, hogy a szegények krajczárjai a módosabbak forintjaival egyesítve oly összeggé növekedjenek, melylyel a bajoknak nem csak pillanatnyi enyhítését, hanem rendszeresen haladó javulást fogjuk eszközölni. De ezen kívül csak az általános, mindenkit kötelező tartozástermészete egyezik azon czélunkkal is, hogy egyházmegyénk hibeiben a támogatás kölcsönös volta élő tudattá váljék, csak így lesz elérhető, hogy az ösök előrelátó gondoskodásából, most semmi terhet nem hordozó hitközségeinkre a pap, kántor, iskola és tanító javadalmazását saját erejükön hordozók sovárszemmel nem fognak többé tekinteni, s a kilátás, hogy enez egyenlőtlenség jövőre ily kirívó nem lesz, sőt hogy terhükön közös erővel időfolytán még könnyítve is leend, a most itt-ott hallható békétlenkedést is lassanként elhallgattatni fogja.

Az általános kötelezés alól kivételt foglal magában javaslatunk azonban már is három okon (4. §.) ha a kötelezett fél teljesen vagyontalan, vagy ha kiskoru, kinek évi jövedelmét a nevelés és tartás költségei teljesen felemésztik és végre, ha az illető a pap, kántor, templom és iskola javadalmazásához jelenben is járul, mindaddig, míg ezen tartozás az egyéni szolgáltatás jellegével bíró marad.

A két első eset alig szorul indoklásra, legfeljebb a kiskorúakra nézve kell az ellenmondás látszatát illetőleg megjegyeznünk, hogy lehetnek kiskorúak, kiknek kedvező anyagi helyzeténél fogva a közjárnélék fizetése tehernek nem nevezhető, hogy ennek következtében méltán kívánhatni, hogy addig is, míg vagyonuk felett maguk rendelkezének, miként más közterheknel, úgy itt is erejükhez képest részket kivegyék.

Nagyobb fontosságu azonban a javaslatba hozott harmadik kivétel, ha tekintetbe vesszük, hogy az lényegileg véve az egész javaslat alapeszméjével ellenkezni látszik, és annak eredményét is nagymértékben alászállítai fogja, a memnyiben különben a tartozás fizetésére kötelezetteknek csaknem felét mentesíti, székely hitköz-

ségeink tulnyomó része ilyen módon a kivétel alá esvén.

Amde megfontolandó volt másfelől az is, hogy ezúttal egyelőre a jelen állapotban rejlő egyenlőtlenségnek megszüntetése; és másfelől kikérülése annak, hogy valakire erejét túlhaladó terhet rójunk. Már pedig ismeretes dolog, hogy a kepe éppen székely hitközségeinkre nehezedik oly mértékben, a melyet egyházmegyénkben máshol sehol nem találunk: Státusz-gyűléseinknek, mondhatni, állandó kérdésük is képezi, miként lehetne módját találni, hogy ezen teher egyenletesebbé és könnyebbé viselhetővé tétessék. Ha tehát ezekkel szemben szabályunkat kivétel nélkül alkalmaznók, bizonyosra vehetnők, hogy itt ezélt émi csak nagy nehézséggel, talán éppen csak nagymérvű elkeseredés árán tudnánk. Ambar kétségtelen marad az is, hogy vallási és tanulmányi alapjaink jövedelméből székely hitfeleink bőven kivesszük részüket, s hogy az itt tervezett adózási kulcs szerint az évi 10, 20, 30 kros tételek egyenlőre véve alig számba jövő terhet fogának képezni. Éppen ezen okokból talán méltán számíthatunk arra, hogy legalább azok, kiket a gondviselés a mindennapi élet szükségletén túlmenő jövedelemmel áldott meg, önkéntesen fogják a „Szenteknek szükségükben adakozók” számát szaporítani, annál is inkább, mert talán éppen javaslatunk teljes mértékben való felkarolásától várhatni leginkább, hogy a jelzett helyzet náluk is az óhajtott módon fog változni.

Ha valaki ebben kételkedik, vegye elő a magyarországi ref. egyház országos közalapjáról évenként közzétett jelentéseket s meg fog győződni állításunk érthető voltáról, mert látni fogja saját szemével, hogy az egyesített erők a nem reméltet bántalmat keltő valósággá tettek.

A közjáruléki évi részletének alapjául a javaslat 5. §-ban a háztartási költségek évi összegének egy ezredrészét vetjük fel, a mi a 7. §-ban tervezett osztályrendszer szerint 10 krtól 12 firtig emelkedhetik. Tekintetbe véve azt, hogy a tartozási alap mértékének kiszabása kinek-kinek szabad elhatározására van bízva, túlterheléstől ezen mód mellett bizonynyal nem lehet tartani. Másfelől találtunk abban mégis annyi pozitívumot, a mennyi feltétlenül szükséges arra, hogy a járuléki rendszeres és állandó természetű szolgáltatással alakuljon, s visszaélések nélkül a szabálynak támpontul szolgálhasson.

Az évi járuléknak egyszer mindenkorra való megváltását, annak huszszorosa lefizetésével, a mint a 6. §. megengedi, úgy a közalap, mint az illető adózó érdekében találtuk szükségesnek felvenni. Lehetséges ugyan, hogy ezen váltságösszeg az adózó később előnyösebben változott anyagi helyzetével arányos nem lesz, s így nem indokolatlan kedvezmény áll elé. Amde éppen úgy fordulhat valakinek sorsa ellenkező módon, a midőn aztán a közjáruléki fog mind a mellett a kedvezőbb helyzet alkalmával megállapított mértékben egyenletesen jövedelmező maradni.

Egyik legfontosabb része javaslatunknak a 7 §-ban feltett osztályrendszer, a mennyiben ez által a tartozás kulcsa szabatosabb kivételi módot nyer és az adakozó hívek elhatározásának a bevallások alkalmával megfelelő szabadság engedtetik, a nélkül, hogy ez teljesen önkényes vagy évről-évre a pusztá véletlen játékává válhatnék.

Hogy a 7—12. osztályokban a tétel más progressióban van felvéve, mint a hat elsónél, ennek indokolása a vagyoni

állapotoknak itt már más mértékben fekszik. A háztartásra már 2000 firtot számító adózóra nézve például a 2 firt évi járuléki tetemes terhet nem fog képezni, az egyenlő teherviselés elve szerint helyesebb arányban fog állani az előző osztályba tartozók tételeivel mint állana akkor, ha az ott felvett progressio vétetnék alapul.

Az évi járuléki és ebből alakuló alap kezelését Igazgató-Tanácsunk hatáskörébe tartozónak vesszük (8. §.), de az évi segélyezések jogát Státuszgyűléseinknek tartottuk fenn, a mi-ben tehát eddigi kezelési rendszertinktől némi eltérés foglaltatik. Indokoltnak fog azonban a bizonyulni, ha az itt tervezett jövedelmi forrás saját természetét vesszük figyelembe. A közakarral és közös erővel gyűjtött vagyoni feletti rendelkezési jog gyakorlása legtermészetesebben az adakozók egyetemét illeti, saját szervezetünk szerint tehát egyházmegyénk autonóm alanyiségének képviselőjét a Státuszgyűlést. De van e mellett egy másik indokunk is. Az által, hogy hitközségeink képviselőik által a jövedelem megosztási módjára közvetlenül be fognak folyni, nemcsak a helyi szükségletek és érdekek fognak helyesebb mérlegelésben részesülhetnek, hanem nagyobb megnyugvást is találnak azok, kiknek fillérei felőla rendelkezés történt, s hajlandóbbak és buzgóbbak lesznek azoknak beszolgáltatásánál is.

A 10. §. e segélyre jogosultakat részletesen sorolja fel. Az évi járuléki s az ebből alakuló alap általános egyházi és iskolai alap rendeltetése hozza magával a segélyre való igény minden irányban való kiterjesztését, s magától értetődik az is, hogy a felsorolás sorrendje a segélyosztás alkalmával nem praedjudikálhat: segélyben első sorban az részesülvén, kinek erre legelőtebb szüksége lesz. De önként értetik az is, hogy mihielyt ezt a jövedelem mennyisége megengedi, a lehetőleg egyenlő megosztás elve kell irányadó legyen.

A mi pedig végre az életbeléptetés időpontját illeti, melyről a 11. §. emlékeztik, megjegyeztük, hogy kívánatos lenne mindenesetre azt egyáltalában nem halasztani. De másfelől mégis megfontolandó volt az intézménynek újsága és szokatlan volta. Időt kelle tehát engedni, hogy híveink annak eszméjével és céljával megbarátkozzanak: a minnek utját püspök úrnok ő nagyméltóságának és a Státuszgyűlés tagjai és a lelkeskedő papság személyes felvilágosításai és oktatásai által vélnők legjobban egyengethetni.

III.

A közjáruléki kezelésére vonatkozó javaslat részletes indokolását az abban foglalt intézkedések mivolta, úgy vélnők, feleslegessé teszi. Legfeljebb arra hivatkozhatunk, hogy a beszedést és kezelést teljesítő személyek kijelölésénél óvakodtunk mindennemű idegen elemek belevonásától, egyházközségi szervezetünk jelen alakjában megtalálván minden arra alkalmas funkcionáriusunkat.

Különbö a siker legjobb biztosítéka azon szellemben és módban rejlik, minővel intézményünket a közéletbe átültetni tudjuk. Erre nézve pedig jobb utasítást itt sem adhatunk, mint a minőt a Szabályzat 9. § a foglal magában, hogy a szolgáltatás „a szeretet buzgóságával legyen kérve és adva.” A kiből a hit élő, annál a keresztyényi szeretet sem fog aludni és a jó példa a legbiztosabb utmutató leendő.

Javaslatunk szelleme és célja az adományt mindenesetre a közönséges polgárjogi tartozások jellegével ruházta fel; s gondoskodva van arról is, hogy szükség esetében ennek kel-

lő hatályt is lehessen szerezni, mert csak ezáltal lesz a véletlen tetszés fölé helyezve. Azonban ennek dacára a bevételeknél engedett szabad elhatározás az önkéntes adakozással is számolt: minél fogva bátran állíthatjuk, hogy a tartozás természeténél fogva inkább vallási és lelkiismereti kötelesség, mint polgárjogi kötelezés marad, melynek érzését ápolni és fokozni, mint Javaslattunk mondja, „a kezelő hatóságok és személyek szép és nemes feladata“ főleg pedig Istennek segélyétől és kegyelmétől várható leendő.

A 15-ös bizottság véleménye:

Az igazgatótanács a múlt évi statusgyűlés utasításának megfelelően jelentésének VI-ik pontjában az önmegadóztatás kérdésére nézve terjeszt elő javaslatot. A statusgyűlés utasítása szerint ezen kérdést a kepe megváltásának esetleg rendezésének ügyével kapcsolatosan kellett volna ugyan tárgyalás alá vennie, azonban bizottságunknak nem lehetett elzárkózni azon indokok fontossága elől, melyek a jelentés során ez utóbbi jelzett ügynek rövid idő alatti előkészíthetésebe ütköző akadályokat elősorolják, miért is a maga részéről véleményezi, hogy a kepe megváltása esetleg rendezésének kérdése az önmegadóztatástól választassék el az igazgatótanács a kepe ügyének további tanulmányozására s annak idején teendő véleményes előterjesztésre utasíttassék.

Az önmegadóztatást elvileg már a múlt évi statusgyűlés kimondván, azon munkálatot, melyet az igazgatótanács külön mellékletben beterjesztett, általánosságban a részletes tárgyalás alapján elfogadás végett ajánljuk.

A részletekre nézve a következő módosításokat hozzuk javaslatba:

1. A közjárulék célja ugyan első sorban bizonyos rendszeres évi segélyezésben áll, azonban mégis kívánatosnak mutatkozik, hogy bizonyos mértékben az alap részére állandó jövedelmezést biztosító tőke képeztessek, miért is szükségesnek látjuk, hogy ne csak az első évi járulékok összege és az ez idő alatti hagyományok és más kegyes adományokból alakíttassék az alaptőke, hanem ez utóbbiak állandóan, valamint a további évek járulékaiknak bizonyos hányada is, legalább addig míg az alap egy már számbavehetőnek mondható, 50000 fityvi összegre felnövekszik ahhoz esatoltassanak. Ehhez képest és némely kifejezés szabatosabbá tétele okából a javaslat 2. §-a a következőleg volna szövegezendő: az a) és b) pontok helyébe jönné: „a) az első évben kirótt járulékok összege; b) a további években az évi járulékok 20%-a és az alap egész évi jövedelme míg az alap 50000 fityra növekedik; c) ez időtől kezdve az alap évi jövedelmének évről-évre tökécsitendő 20%-a; d) az alap javára tett végrendeleti hagyományok és más kegyes adományok“; — a javaslat c) pontja mint e) pont megmaradna.

2. Nehogy a 4. §. végtétele azon téves értelmezésre szolgáltatson alkalmat, mintha az a kepe jogtermészetére nézve valamelyes nyilvánítást tartalmazna, a c) pontban e szó után „járul“ a vessző (.) helyett pont (.) teendő s a szöveg többi része kihagyandó.

3. A 7. §-ban annak első sorában a „bevéltási“ szó mint sajtóhiba „bevéltási“-ra javítandó ki, ugyszintén a felállított osztályok VI-ikánál az „1 - 70“ helyett „70 kr. — 1 fity“ teendő.

4. Mitényholva püspök ur ő nagyméltóságának 3250 számú átiratában foglalt azon óhajátását, hogy jövőre támadható félreértések kiküértülése céljából az igazgató tanács ré-

szére fentartott intézkedésekhez a püspök hozzájárulása nyíltan kifejeztessek, a 9. §-ban e szó után: „igazgatótanácsának“ e szavaknak: „püspök urral egyetértőleg megállapított“ beszurását indítványozzuk.

5. A 10. §. d) pontja az alapból a gymnasiumok javára fordítandó segélyként esakis a tanárok fizetésének feljavítását hozza fel, holott nézetünk szerint az alap gymnasiumaink szükségleteinek egyáltalán való pótlására volna hivatva, miért is a d) pont e szava után „gymnasiumok“ e szavak: „dolgi szükségleteinek és főleg“ volnának beszurandók, míg e szó: „— lehetőleg —“ kihagyandó volna.

6. A szabályzat 2. § a által indítványozott azon eljárás, hogy a hitközségi algondnok személyesen szólítsa fel az egyháztagokat a bevallásra, gyakorlatiatlannak látjuk és czélszerűbbnek vélnök, ha az egyes hitközségek maguk állapítsák meg azon módot, melyen ezen felhívás legezelszerűbben történhetik. E szempontból és némi irányi javítások tekintetéből a 2. §-nál a következő módosításokat indítványozzuk: a b) pont első tétele helyett a következő szöveg teendő: „b) Az egyházközségi tanács illetőleg választmány a közjárulék fizetésére köteles egyháztagokat a legalkalmasabb módon felszólítja, hogy a kitűzött helyen és időben bevallásukat megtegyék és magukat a közjárulék osztályok valamelyikébe bejegyeztessek“; a b) pont második tétele egyebekben változatlan marad, e szó helyett „jegyezheti“ azonban e szó „jegyző“ teendő; a c) pont második tételében annak kezdeténél e szó: „legalább“ kihagyandó, ugyszintén a d) pont elején e szavak „pontban kitétt“ törlendők.

7. Püspök ur ő nagyméltósága már idézett számú átiratában azon óhajátását is hangsúlyozván, hogy az esperesi hivataloknak a püspöki hatósághoz való szabályszerű alárendelése fentartása végett az igazgatótanács és az esperesi hivatalok a püspöki hatóság közvetítésével érintkezzenek, — a 3. §-ban e szó után „ellátva“ e szavak „a püspöki hatóság útján“ és ugyanazon §. végén e szó után „köteles“ e szavak „a fennebbi módon“, — a 6. §-ban pedig e szó után „végkimutatással“ e szavak: „a püspöki hatóság útján“ szurandók be.

8. A 4. §. vég sorában irányi tekintetből e szó „statusgyűlés“ helyett e szavak „statusgyűlésnek is“ teendők, az utolsóelőtti „is“ szócska pedig törlendő.

9. A szabályzat 8. §-a a közjárulék beszédésének befejezését minden év június 30-ig tervezi. Czélszerűbbnek véljük azonban, ezen határidőt oly időszakra tenni, midőn a jobbára mezőgazdasággal foglalkozó hívek kötelezettségeiknek könnyebben megfelelhettek: az pedig az őszi időszak. Azért e szavak helyett: „június 30-ig“ e szavak: „október 31-ig“ volnának teendők.

Az alapszabályok 4. §-a azon egyházközségek tagjait, kik a pap és kántor javadalmához kepelve járulnak az ezen közalap javára való fizetés kötelezés alól kiveszi. Ezt helyeseljük ugyan, mert a kik ily terhet hordoznak kettős szolgáltatásra volnának e kivétel hiányában kötelezve. Azonban midőn a kepe megváltása iránti óhajítás évről-évre megújul a gyakorlati eszközök ez idő szerinti hiányában ismét csak a jövő teendő közé szorult vissza, megfontolásra érdemesnek találjuk azon körölményt, valjon egy a tervezett közjárulékhoz hasonló mérvű szolgáltatási kötelezettségnek a kepező községek tagjai általi elvállalása és az ennek folytán alakít-

ható kepe-megváltási alap létesítése nem volna-e alkalmas a kepemegváltás gyakorlati megvalósításának egy lépéssel való előbbre vitelére. Miért is azt hisszük, czélszerű volna az igazgatótanácsot utasítani, hogy ezen csak egész általánosságban felvetett eszmét tanulmányozván, annak eredményét részletes és lehetőleg számszerű adatok kapasan, mielőbb terjessze a statusgyűlés elé.

Az igazgatótanácsi jelentés V-ik pontjának azon része, mely a vallásalapból többé segélyben nem részesítendő hitközségeknek a választás utjáni kijelölés kedvezményében való részletetéséről szól, homályos szövegezésével azon félreértésre adhatna alkalmat, mintha az összes hitközségek, melyektől e segély elvonandó már csak azért is a választás kedvezményében részletethetők, mivel tagjaik a tervezett közjárnék rendjén egyházi és iskolai czélokra adózni fognak. Azért kiemelni kívánjuk, hogy a választási jogban való részletetésről esakis oly hitközségekre nézve lehet — már csak a dolog természeténél fogva is — szó, hol a vallásalapból elvonandó segélyen kívül a lelkesi javadalmaszást terhét az illető hitközség vagy annak tagjai hordozzák.

Az igazgatótanács azon ohajtatásához, hogy az ily hitközségek választási joggal birjanak, az igazgatótanács által felhozott indokok mellett még azért is hozzájárulunk, mert az autonómikus jogok és érületnek szélesebb körben való meghonosulását mindig örömmel kell előmozdítanunk.

A mi aztán az ily hitközségek választási jogos gyakorlatának alakját és ennek miként leendő megállapítását illeti, biznunk kell abban, hogy e kérdést a püspök ur ó nagyméltóságának az igazgatótanácsosai egyetértő eljárása legbőleesebben és czélszerűbben fogja megoldani.

A terheesebb plébániák javadalmaszásának kérdésében az igazgatótanács által elfogadott s jelentésében előadott álláspontot egész terjedelmében helyeseljük.

Züllich István alelnök előadja, hogy ó ugyan tisztelőből kifolyólag az igazgató tanács évi jelentését aláírta, de a mikor az igazgatótanácsban a betervezett tervezetet az önmegadóztatásra vonatkozólag tárgyalták, akkor ó ott nem volt jelen és azért most itt kell nyilatkoznia; ó a betervezett nyilatkozatot már czímében is hibásnak tartja, azt általánosságban sem fogadja el, hanem visszautasítani kéri az igazgató tanácshoz, hogy az államadó alapján dolgozzék ki tervezetet figyelemmel arra, hogy a kepe és az önadóztatás együtt tárgyalassék.

Br. Szentkereszty György a tervezetet általánosságban elfogadja és nem akarja az önadóztatás kérdését a kepe ügyével összekapcsolni.

Ugron G. örvend, hogy a tervezetet elfogadhatja. Nem elég csak hitet vallani, hanem azt tettekben is meg kell mutatni, hogy legyen az élő hit: meg kell győzni a katolikus hívőt, hogy papja, egyháza, vallásától nagy jótéteményben részesül, és azért neki is kell valamit áldozni. A tervezet szerint azok járulnak az önmegadóztatáshoz, a kik eddig semmi áldozatot sem hoztak az egyház iránt: a székelyföldi kepéző hitközségek ki vannak véve. A járulék neve ne a dő legyen, mint a mely név utálatos a nép előtt az állami eljárás miatt, hogy legyen különbség a brutális állami és az egyházi erkölcsi hatalom között, mert az egyház nem erőszakos, hanem hívei lelkiismeretére bizza a dolgot. Helyesli a háztartás alapjára vetett járulékot, mert háztartással nem

bíró agglegények nálunk, hála Istennek! kevesen vannak. A siker tekintetében hivatkozik a más vallású egyházaknál szokásban levő önmegadóztatásra, a honnan lehetségessé vált számos missiohelyet berendezniök. Most el kell fogadni a javaslatot, ha vannak is hiányai, később a gyakorlat által adandó utmutatás alapján évenként lehet változtatni.

Gál Domokos a 15-ös bizottság ajánlatának elfogadását ajánlja.

Dr. Farkas Lajos részletesen kifejtévként indokait, a melyek őt ezen tervezet betervezésére indították, azt a gyűlés általánosságban elfogadja.

Br. Szentkereszty Gy. a 7. §-ban foglalt skálában progressiót kíván és erre nézve egy tervezetet terjeszt be, a mely azt akarja, hogy a nagy vagyonúak fizessenek többet, úgy hogy a XII. osztálybeliek 25 frigit menjenek fel.

Dr. Farkas L. tisztelettel hajlik meg a nemes báró lelkesült katholicitása előtt, de hivatkozik arra, hogy ma a gazdagok vagyona is állami és társadalmi szempontból amnyi oldalról van igénybe véve, hogy az ilyszzerű progressio terhelő lenne, azért a 7-§-ban levő skálát ajánlja; a mire az egész tervezet részleteiben is elfogadtatik.

Züllich J. előadja, hogy az ő felszólalásának nem az volt az oka, mintha magát az önadóztatás alul kivonni akarná, hogy ezt tényekkel czáfolja meg, magát a XII. osztályba kéri felvétetni, a mi lelkesült éljenzéssel vétett tudomásul.

Pótsa József ugy vélekedik, hogy a kongrua rendezése után az olyan hitközségeknek, a melyektől a vallásalapból eddig kapott segély elvonatik, a papválasztási jog megadandó lenne.

Püspök Ur Ó Nagyméltósága figyelmeztet a patronatusi jog feltételeire, felemlíti, hogy memyi visszaélést követhetnek el vele az egyes községek, legalább oly alakban lenne gyakorlatandó, hogy a püspök által ajánlott három pap közül választatnék egy és terjesztetnék elő kinevezés végett.

Ugron G. sürgeti ezen dolog végleges eldöntését.

Bíró B. jönnek látja, hogy a kérdéstőlöntse el a Püspök az igazgató tanácsosai.

Dr. Farkas L. a kanonjog alapján magyarázza a dolgot, hogy itt csak kéri lehet, hogy Ó Nagyméltósága lehetőleg, adja meg a községeknek ezt a jogot: a püspöki jogoknak az igazgató tanácsosai, vagy bárki mással való megosztásáról szó sem lehet.

Berenczey J. még csak tárgyalni sem akarja a kérdést, hogy a püspöki jog ezen dologra nézve megosztassék az igazgató tanácsosai, mert az rozsvért szűlne és zavarhatná a magyarországi mozgalmakat az autonómia behozatala iránt.

Dr. Györfi Gyula szerint nekünk mint autonómikus szervezetnek kötelességünk az autonómikus testületeket jogaikhoz juttatni; kívánja a hitközségeknek a választási jog megadását, a püspök gyakorolhatja a maga jogát a megerősítésénél.

Ugron G. felfejti a dolgot, hogy itt új jogok szerzéséről van szó, a nélkül, hogy a régiéket érintetnének.

— Dr. Tódor József kanonok: Teljesen osztom és magamévá teszem előttem szólott Ugron Gábor képviselő és igen tisztelt tagtárs urnak azon nézetét, hogy a vitás kérdés lényege esután abban áll, hogy az igazgatótanács egy ohajtszerű kéréssel járul püspök ur Ó Nagyméltóságához, azzal a kéréssel ugyanis, hogy püspök ur Ó Nagyméltósága lenne

kegyes a papválasztási jogot azon egyházközségeknek is engedélyezni, a melyektől az eddig élvezett vallásalapú segély megvonatik s a melyek tehát ezután saját magok fogják papjukat ellátni; ezen ohajhoz most a 15-ös bizottság ajállata alapján a Statusgyűlés is hozzá járul, tárva-nyitva maradván az elintézésnek, mint kizárólagos püspöki jognak kapuja; csak azon kifejezést kívánom egy kissé, minden félreértés elkerülése végett rektifikálni, mintha a kérdéses egyházközségek valaha, a rendezett viszonyok után a papválasztási jognak élvezetében voltak, s attól később azért, mert a kánonjog követelményeinek megfelelni képtelenné lettek, megfosztattak volna; mert ezen egyházközségek a rendezett viszonyok után papválasztási joggal soha sem bírtak s attól tehát meg sem is foszthatottak. Ha ellenkezőleg állana az eset, akkor fölösleges volna most minden petíció, mert ezen községek most azon helyzetbe jutván, hogy a kánonjog hármassal föltételét teljesíthetik, törvényszerűleg és önként nyernék vissza állítólag előbb élvezett jogukat. — De a míg Ugron Gábor tisztelt tagtárs urnak előbb fölféjtett nézetéhez örömmel hozzájárulhatok, addig, sajnos, ellenkező álláspontot kell elfoglalnom Györfy Gyula képviselő és tisztelt tagtárs urnak azon elvi nyilatkozataival szemben, mintha a papválasztási jog a községek autonómikus joga volna s azok fölött örködni, minden esorbítástól megóvni s más községeket is hasonló jogokhoz juttatni az erdélyi r. k. autonómikus nagy testületnek, a Statusgyűlésnek volna joga és feladata. Bármennyire is tisztelen autonómiánkat s annak minden kiváltságos jogait, de ezen elvi kijelentést nem járthatom, mert kánonjogi felfogás szerint a javadalmak betöltési módozata az arra jogosított erkölcsi vagy egyedi személyeknek oly kizárólagos kánonikus joga, hogy annak gyakorlásában semmi más, mint csak a szigorúan egyházi törvények által korlátozhatnák, kizárólagosan ezek lévén rájuk néve a mérvadók. Annál inkább kell pedig a Statusnak ily kizárólagosan egyházi ügyekbe való beavatkozási mindennemű velleitástól tartózkodnia, mert ha e tekintetben a püspök csak a legesekélyebb engedményt is tenné, ez oly lépés volna, melynek nagyon messze terjedő határvonalait most még elképzelni sem lehet. Emélfogva az én szerény nézetem az volna, hogy a m. t. Statusgyűlés, mellőzve a püspöki jogokra sérelmes elvi nyilatkozatokat, elégedjék meg az igazgatótanácsnak most általa is megerősített ohajszereit kérésével, annak büles elintézését pedig hagyja püspök ur ö Nagyméltóságának kegyes jó indulatára, tudva azt, hogy ezen ügyben dönteni kizárólagosan ő van jogosítva s ezen jogát sem a statusgyűléssel, sem pedig az igazgatótanáccsal soha meg nem oszthatja.

— Br. Jósika Lajos ö exja fölöslegesnek véli kizárólagosan egyházi ügyekben még petíciókkal is járulni a püspökhöz, midőn az ily petíciók ilyen elvi nyilatkozatokra adhatnak alkalmat.

Sándor János szerint a dologtól nagyon eltértünk, itt csak ohaj kijelentéséről van szó és ez senkire sértő nem lehet. Az ország — talán legfiatalabb alispánja gyönyörű beszédben tiltakozik az ellen, hogy ezt az ügyet bár ki is a püspököt zaklató kérésnek tekintse.

Dr. Bánffy Zsigmond történeti adatokkal bizonyítja, hogy ezen hitközségek közül a székelyföldön többen bírtak választási joggal, mielőtt a vallásalapról segélyt huztak.

Dr. Tódor J. szerint a szervezés óta egyetlen egynek sem volt választási joga.

Biró B. ajánlja, hogy az ügyet fejezze ki a statusgyűlés a püspök előtt ohaj alakjában.

Dr. Györfy Gy. ragaszkodik előbbi nyilatkozatához.

— Püspök-elnök ur ö nmilga a Status ohaját tudomásul veszi s nagy óvációk mellett kijelenti, hogy ő a kérdésben forgó községeknek, mihelyt azok a kánonjogi követelményeknek eleget fognak tenni, a papválasztási jogot készséggel fogja engedélyezni.

— Tárgyalás alá vétetik az igazgató tanács évi jelentésének VI. pontja.

Erdélyrészi róm. kath. jelzőlag-hitelintézet részvény-társaság.

Méltóztatott igazgatótanácsunkat arra is utasítani, (jky. XI. d. pont), hogy a status értékvesztésének egy földhitelezést keretében leendő kezelése iránt tett indítványt vegyék tanulmányozás alá s annak eredményéről terjeszszünk be jelentést.

Igazgatótanácsunk a tárgynak szakbizottság kiküldése s ennek véleménye meghallgatásával azon meggyőződésre jutott, hogy a földhitelezést létesítése egy pénzügyi, mint egyházipolitikai tekintetből egyaránt hasznos és helyeslendő.

Számot vetve a folytonosan szaporodó szükségletekkel, s másfelől ama körülménnyel, hogy vallásunk hívőit eddig sem érte, de ezután is aligha érheti azon szerenese, hogy e szaporodó szükségletek kellő fedezetét a politikai főhatalomtól várhatná, utalva vagyunk arra, hogy jövedelmeinek önérőnkön, saját eszközeink felhasználásával fokozzuk.

Jövedelmeink fokozása a meglévő értékeknek oly módon való kezelésével érhető el, — az önmegadózatás forrásától eltekintve, illetőleg e mellett — melyet a nagy tőkével való alkalmas vállalkozás minden gyakorlatias tőketulajdonos által elérhetővé tesz.

Hogy a tőkéknek állami értékpapirokba való fektetése ily alkalmas vállalkozásnak nem tekintendő, az bizonyításra nem igen szorul. Ezen értékpapirok kamatjövödelme a gazdasági és pénzügyi helyzet javulásával mind lejobb és lejobb száll, amál jobban és jobban, minél inkább van a beléjük fektetett tőke értéke garantírozva, a minthogy helyes nemzetgazdasági elv is az, hogy a biztosított tőke semmi fáradság mellett ne hajtson akkora jövedelmet, mint az a tőke, melyre a tulajdonos tüzetesebb munkát és gondot fordított.

Az állami értékpapirokba fektetett tőkék továbbá függővé teszik a tulajdonos a politikai és pénzügyi viszonyoktól s főleg hasontermészetű jogi személyeket egy-egy nem barátságos elvi kormány vagy kissé zavarosabb idők önkényének — a történelem tanúsága szerint — odavet.

Eppen ezért mutatkozik nagyobb hajlandóság napjainkban arra, hogy hasonló testületek vagyonukat oly érték tárgyakba fektessék, melyek nagyobb jövedelmesség mellett a magánjogi forgalomban inkább beleolvastva s így a tulajdon szentsége által megvédvé vannak.

Ily érték tárgyak közé tartozik kétségtelenül az ingatlan vásárlás.

Ámde a nehéz kezelés miatt, melyet a testületek szervezete megkíván, e testület az uradalmak kezelésére sem látszik első sorban hivatottnak lenni, hanem sokkal inkább

megfelelő, ha birtokokat oly módon vásárol, hogy belé fektetett tőkéjének tárgyait mások szolgáltatassák neki. A vállalkozásnak e neme a földhitelintézet alakítása, melynél a befektetett tőke teljesen s magánjogi sanctióval biztosítva van, a lekötött ingatlanok a közforgalomból s magán gazdálkodásból kivonva nincsenek s mégis szép és biztos jövedelmet ígérnek s adnak.

Az erdélyi róm. kath. status egy ily földhitelintézet alakítására elegendő tőkével bír. Egymillió forint lenne körülbelül szükséges, mely alaptőkéül az alapokból lekötötnék, míg a többi értékpapírba helyezett tőke a záloglevelek kibocsátásáról szóló törvény értelmében ily jogosítvánnyal felruházandó azon földhitelintézet zálogleveleiben helyzetnék el. Határozottan kikötötnék, hogy egyedüli üzletág a jelzálog üzlet lehet s a célból, hogy magánosok érdeke is ellenőrizze és fokozza a sáfarkodást, czélszerű volna bizonyos összeget pld. 50.000 fírt az alaptőkéből nyilvános aláírás útján fedezni.

E jelzálogintézet leveleit el tudná adni jó áron s annak legnagyobb bevéje éppen a kath. status és a kath. hitközségek lennének.

Számtalanok ama veszélyek, melyeknek a hitközségek alapítványai ki vannak téve. A nagy kamatra kiadott kölcsönök a kölcsönvevőt is károsítják s a kölcsönadónak még sem nyújtanak biztos garanciát: a lelkészek foglalkoznak nagybárra a tőkék kölcsönadásával s annak következménye nem egyszer meglazulása ama kegyeletes viszonyban, melynek hívó és lelképásztor között fenn kellene állania.

Az egyes hitközségek tőkéiket 5–10 év alatt progressive bevonván legbiztosabban a földhitelintézetben helyzetnék el, mely a legtöbb biztosítékot nyújtja a kamat jövedelem pontos befolyására, de és főleg megőrzi a tőkét is az elpusztulástól.

Ily módon a földhitelintézet az összekötő kapesot, mely most az autonomia magasatos elvei daczára a hitközségek s a status egyeteme között teljességgel nincs meg, megteremtendő és feloldhatatlanná tenné. Mint ütőerek a szívtől, úgy vennék a hitközségek táplálékukat a status egyetemtől, közös érdekeik a keresztényi szeretet lánczait szorosabbá fűznék s a hitközség határain túl fekvő czélöklért érdeklődni, lelkesedni s áldozni megtanítanak.

Az alapítandó földhitelintézet lenne végül ama legbiztosabb eszköz, mellyel a székelyföldre oly súlyosan nehezédő kepe megváltása keresztül vihető lenne.

Az elősorolt elvek és indokok tekintete vetelével a jelzáloghitelintézet alapszabályait és ügyrendjét kidolgoztattuk, tárgyaltuk és elfogadtuk s az egész munkálatot erdélyi püspök ur ő nagyméltóságának hozzájárulás végett áttettük, ki f. é. aug. hava 27-én 3250. szám alatt kelt átiratában kijelentette, hogy bármennyire is méltányolja az intézmény eszméjét s annak okolására a tervezethez felhozott indokokat, mégis annak létesítését a jelen körülmények között még elvben sem tartja kimondhatónak, mert:

a) Az alaptőkébe befektetendő egymillió forint iránt megpyngtató jótállást a tervezetben nem talál, s kath. alapjainkat esélyeknek kiténni nem ohajtja.

b) A status vagyonából alapítandó intézet felügyelésére és ellenőrzésre szükséges jogokat sem a status, sem az igazgatótanács és püspök részére a szabályzatokban biztosítva nem látja.

c) Az egyházközségek pénzei legnagyobb részben alapító levélileg az egyházközségek kezelésére lévén bízva, azoknak a tervezett központba való bevonása legyőzhetetlen akadályokba ütközik, eltekintve attól, hogy

d) Méltánytalanság volna főleg a szegény székely népet megfosztani az alkalomtól, hogy szükség esetén közelebről, kevesebb költséggel, s kisebb összeget is felvehessen talán pillanatnyi szükségéinek fedezésére.

e) A befektetett tőke kamatain és tetemes kezelési költségeken kívül a kölcsönre szorulók megtérülése nélkül a tervezett földhitelintézet haszonra alig nyújt kilátást, de a tőke kockázatására igen.

f) Az ily intézeteknél főleg a mai időben előfordulni szokott katasztrófák, minden embert legalább is tartózkodóvá kell, hogy tegyenek.

Püspök ur ő nagyméltóságának ezen nyilatkozatát az idő rövidsége miatt igazgatótanácsai ülésben nem tárgyalhattuk, de a mélyen tisztelt statusgyűlésnek jelentésünk folyamán beterjeszteni s az alapszabály és ügyrend tervezetét kinyomtatott füzetben további eljárás végett bemutatni kötelességünknek tartottuk.

A 15-ös bizottság véleménye:

A mult évi statusgyűlés azon utasítása folytán, mely a status vagyonának egy földhitelintézet keretében leendő kezelése iránt tett indítványnak tanulmányozására hivta fel az igazgató tanácsot — ez utóbbi a jelentés VI-ik pontjában ezen kérdéssel felelti azon véleményének adva kifejezést, hogy a földhitelintézet létesítése egy pénzügyi, mint egyházipolitikai tekintetben hasznos volna, általánosságban tartott indokolás mellett részletesen kidolgozott alapszabály és ügyrend-tervezet terjeszt elő s egyszersmind jelzi, hogy püspök ur ő nagyméltósága az érintett tervezetek közlése alkalmából minő észrevételek során fejezte ki aggályait.

Bizottságunk mindjárt e kérdés beható tárgyalásának kezdetén, véleménykülönbség nélkül, tisztában volt azzal, hogy az ügy — bár az igazgató tanács azt elismerésre méltó buzgalommal és komoly jgyekezettel kívánta tenni — nincsen annyira előkészítve, hogy már ez alkalommal — a részleteiben az idő rövidsége miatt nem is indokolható — alapszabály és ügyrendtervezet tárgyalásába becsátkozhassék, a mihez hozzájárul még az is, miszerint az igazgató tanács és püspök ur ő nagyméltósága között az ily fontos ügyekre nézve fölülte kívánatos egyetértés még elvben sem jöhetett létre, hiányozván az idő és alkalom arra, hogy az igazgató tanács püspök ur komoly és fontos aggodalmainak elszólását saját ellenérveivel megkísérhesse.

Eszmeeserére tehát egyedül azon kérdés megvitatása szolgáltatott okot, valjon elegendő támponttal rendelkezik-e a bizottság az előterjesztettekben arra, hogy a földhitelintézet felállítása vagy az ezen irányuló terv teljes abbanhagyása felett már most elvi kijelentést indítványozzon, vagy pedig nem érintve még ily nagy általánosságban sem a dolog érdemét, az elvi döntést is azon időre halasztssa, midőn az előkészített munkálatok a kérdésnek mind általánosságban, mind részleteiben, tehát egész terjedelmében leendő áttekintésére és bírálat alá vételére alkalmat fognak nyújtani.

A tanácskozások folyamán azon bizottsági tagok is, kik a kérdés elvi elődntését már ez alkalommal megjegyezhetőnek vélték, mintán ha az ügy részleteiben is kellőleg előkészítve

leend, az elvi megállapodás jelenlegi elmaradásából eredhető idővesztést, ellensúlyozni képes azon körülmény, hogy a jövőbeni elvi eldöntést az ügy részleteinek tárgyalása nyomban követheti, a kérdésnek a jelen statusgyűlés napirendjéről levétele iránti véleményhez hozzájárultak.

Emélfogva a bizottság egyhangú véleménye és indítványakép a következők batározati javaslatot terjesztjük elő:

Tekintettel arra, hogy az igazgatótanács a felállítandóknak indítványozott földhitelintézetre nézve a jelentésben foglalt csak nagy általánosságukban mozgó indokolás mellett egyedül az alapszabály és ügyrend tervezetét terjesztette elő, a nélkül, hogy akár az intézet jövedelmezőségére vonatkozó általános és részletes adatokat előterjesztette s ezzel kapcsolatosan az intézet üzletkört s jövedelmezőségének valószínű viszonyait számszerűleg indokolta volna, akár pedig a bemutatott tervezeteket részletesebb indokolással látta volna el;

tekintettel arra, hogy a fentjelettek nélkül hiányzik azon támpont, melyre a terv megbirálása s így a hitelintézet ily terv szerint leendő felállításának vagy az egész tervezet elejtésének kérdése megnyugvással volna alapítható: mondja ki a statusgyűlés, miszerint:

a hitelintézet ügyét jelenleg a napirendről leveszi és utasítja az igazgatótanácsot, hogy az előmunkálatokat a jelzett irányban egészítse ki, vegye beható tárgyalás alá püspök ur ő nagyméltóságának fontos aggályait, kérje ki úgy általánosságban, mint esetleg az ügy figyelemre méltóbb részleteiben pénzügyi országos szaktekintélyek véleményét s a kiégszített előmunkálatokat eljárása és tanulmányainak eredményével együtt oly alakban terjeszse a jövő statusgyűlés elé, hogy azok tárgyalásának során, az esetben, ha az intézet felállítása elvben elfogadható lenne, a részletek is egész terjedelmükben felöllelhetők és megállapíthatók lehessenek.

Itt felszólal:

Ugron Gábor. A mult évben, midőn indítványát megtette, meg volt győződve arról, hogy az ügy keresztülvitele nem kis akadályokba fog ütközni, mert nem esékély érdekeket sért meg. Indítványa megtételénél az a gondolat vezette, hogy az erdélyi katolikus státusban a községeknél levő alapítványait a lehető legprimitívebben kezelik, miáltal a vagyon nem értékesíthetik eléggé és az ellenőrzés is nehezebbé tétetik. E vagyont modern keretben kell értékesíteni. Ilyen földhitelintézet létesítés által lehetséges volna a rendesen felüli jövedelmet előidézni, melyet, mint tisztességes keresetet, hasznosítani lehetne a status iskoláiban és kulturintézményeiben. — Az alapok mostani kezelése a községek által elavult. Kérdik: nyújt-e a tervezett földhitelintézet biztóságot? Hogyne, hiszen csak földbirtokra és annak is kétszeresére ad kölcsön. Sokkal biztosabb a vagyonnak ilyen módon való befektetése, sem mint az állampapírokba, melyek háboru után nem sokat érnek, vagy falasi kontraktusokba való befektetés. Tagadja, hogy a földhitelintézetnek nem volna elég biztósága. Példa reá az, hogy hazánkban e század második felében alakult a magyar földhitelintézet. Rövid idő mulva egész sora a földhitel műveletekkel foglalkozó intézeteknek alakult, a mi nem történt volna, ha az nem hozna hasznót. A mig mi okoskodunk — ugymond — addig megalakult Erdélyben az Albina, és a „Boden-Credit-Anstalt“ a szász földhitelintézet. Ők nem haboznak, nem kételkednek, hanem elfoglalják a tért előttünk. Ha kételye volna a földhitelintézet biztóságaról, ő

volna az első — ugymond — a ki szavát felemelné, de oly műveletről van szó, mely azerdélyi részekben azidegen pénzintézetek behatása alól felmenti a birtokosságot és megszabadítja azon pénzintézetektől, melyek csak azért adnak pénzt, hogy elvehessék a magyar birtokot.

Szükséges, hogy a status a jövőről is gondoskodjék, mert igaz, hogy megalakították a kongruát, ámde a lelkészek szükséglei folyton növekednek és erre gondolni kell. A katolikus tanítók közül sokan átmeknek az államböz, mert jobb fizetést kapnak. Erről is gondoskodni kell, hogy a fizetések javíttassanak. Nem szabad feledni, hogy nincs egy katolikus jellegű pénzintézet sem, ámde van sok nagy katolikus tőke, melyet tulajdonosaink szívesen befektetnek abba az alakítandó földhitelintézetbe, ha biztósítást nyernek arról, hogy megkapják kamataikat, de egyttal nemzeti becsületet munkát teljesítő intézményt is gyámolítanak. És ekkor ép ugy fognak csoportosulni a hívek ez intézmény körül, mint a hogy az Emke körül csoportosultak a honfiak. Nem akarja ez ügyet végleg eldönteni. Respektálja a püspök atyai aggodalmát, mely azt bizonyítja, hogy igazi okossággal van a status iránt: épen azt venné rossz néven, ha a püspök egyáltalán nem törődne ezen ügygyel. Indítványozza: Mondja ki a statusgyűlés, hogy a jelzalog hitelintézet valóstítására utasítja az igazgató tanácsot, hogy tegye meg eziránt a lépéseket. Ezek között az első, hogy ő felségének, mint legfőbb kegyurnak beleegyezése kinyeressék. De az igazgató tanács döntő intézkedést ne tegyen addig, míg az erdélyi püspök hozzájárulásával azt nem szentesítette.

Egyhangulag és lelkes éljenzések között fogadtatik el. A gyűlés d. u. 6 órakor folytattatik.

— **Szováta**, 1890. Tisztelt Főszerkesztő Ur! Az idei vizkeresztnapján meglehetősen hideg volt. Egész nap hosszant alig akadt emberem, a ki egy kevés fát emeljen föl lakásomra. Filozófiai értekezések olvasásával öldököltem malmamat, hanem azok is érintetlenül, hidegen hagytak; meglehet, azokat is hideg szobában, hideg időben irták és nyomtatták. Effelöli évelődésemben aztán el is határoztam, hogy mihelyt az idő annyira neki melegedik, én is filozófiai értekezést fogok írni, valamivel melegebben, mint a hogyan az én olvasmányaim voltak írva. Az idő ugyancsak megjött. Az öreg föld felöltötte pompás tavaszi köntösét. A hamiskás napsugár fölmelengette a dermedező érzelmeket is. Csak az volt hátra, hogy írjam már azt a tervbe vett filozófiai értekezést. És mi történt? Hát ugyanakkor megtanultam a Deák Ferencz mondasát, a mely szerint a filozofia olyan, mint a zsír. A zsírról pedig tudva lévő dolog, hogy szükséges többnyire minden ételbe, de magára emészthetetlen. Nem írtam, nem is írok azért filozófiai értekezést. Minek is? Meglehet, csak én, esetleg én és a betűszedő ketten olvasnók el, aztán meg, ha oly melegen írnam, mint a mily meleg mostan az idő, elolvasásakor napi kétszeri fürdőzés sem volna elég hűtözésre. Maradjon ugy a dolog, a hogy volt! Írok levelet a Főszerkesztő Ur szíves beleegyezésével.

Hát én, édes Főszerkesztő ur, Szóvátával úgy vagyok mint a zsidók voltak Jernzsalemme! Legalább a husvéti ünnepekre ők is odaigyekeztek, a nyári vakáción egy idő óta én is mindig Szóvátát keresem fel. Ha máshová kellene mennem, azt hiszem még zokon is esnék. Onnan is, hazulról is, ide kíváncsoznom. Itt a falú eszöndes magányában elfeledem a városi zajt és zsvajt. Fáradt lelkem üdülést nyer nem háborgatott lakásom esendjében és a szabad természet nyugodt szemlélésében. Vágyaim másszerűek soha sem is igen voltak. Beértem mindig az ilyenekkel és megnyugodtam, mert

„Hogyha ninesen puha vánkos alattunk,

Köre hajtott fövel is csak alhatunk“.

Aztán, ha ez álom képes visszaadni törődött testünknek és lelkünknek rugalmasságát úgy, hogy napi teendőink teljesítésére ismét elég tehetség liktet ereinkben, ki veszi rossz néven, ha a köre hajtott fő álmait nem kicsinyeljük hanem körülményeinkhez képest azokkal megelégedünk?

No de ezzel nagyon keveset mondtam. Többet akarok mondani. Itt a fekete, akár a nagy, akár a veres tóhoz való kirándulás több, merem mondani sokkal több, mint a köre hajtott fejnek álma. Az ember úgy érzi magát ott, mint a kalitkából kiszabadult madár. Az illatos fűvön, erdők gazdag lombkaszorujá alatt a ragyogó napsugár által átszűrt tiszta friss levegőt iszik. Közben zendül a lég, melyben a szárnyasok, mint a jól konstruált és hangolt orgona, olyan zenét hallatnak. Az ember szíve alig libegzik szabadabban, mint ott. Mintha a lélek is minden nyugétól meg lenne szabadulva, úgy fordul eső tekintetével az eget felé. Az ég mosolya még inkább vonzza magához. Az embert önkéntelenül az Istenezsme érzete fogja el. „A legmesszebb s legközelebb, a legnagyobb s legparányibb alakban, egyenként s egyetemesleg lehetetlen észlra sietést és észlra jutást, származatban és enyészetben örökfentartási rendszert nem látnod. Es ezen egység a milliom különféleségben, e szakadatlan láncz a legnagyobbtól a legkisebbig, e tömördek hatás és visszahatás között fenálló egyetemesnyugalom, terjedtségésszám oly tekintetek, mik az érző és gondolkozó embert ellentállhatlanul magasabb körbe vonják fel.“

De hiszen nekem tulajdonképpen a fürdőzésről kellene írnom, esakhogy ezt már a mult évben per longum et latum megírtam e lapok t. olvasóinak; most legfőlebb annyit adhatok hozzá, hogy az idén az idő korántsem oly kedvező, mint a minő a mult évben volt. Julius 9-ike óta vagyok itt, s annak daczára, hogy naponként kétszer szoktam fürdőzni, a kedvezőtlen idő miatt egy napra egyszeri fürdőzés alig-alig jut ki. Az ösrengeteg erdők aljában kevés eső is a levegőt nagy hirtelen lehűti: hideg levegőben pedig a különben 16—18° meleg víztől is óvakodunk. Ilyenkor aztán vagy ide vagy oda, t. i. a vidékre, kirándul az ember, menekül az idő elől, ha ugyan ez lehetséges.

Egy kirándulást tettünk mi is a minap, éppen Julius 20-ikán, esakhogy akkor oda minket nem az idő üzött, inkább ott üzött bennünket a nyomoruságba, a mint azt ezennel röviden el is beszélem.

Eljövetelem alkalmával Szélyes Ferencz, a mikházi kolostor derék főnöke, megkért, hogy a Julius 20-ikára anti-

ezipált Mária Magdolna ünnepeén az általa adminisztrált Selye községében a buesu alkamából mondjak egy rövidke beszédet, Rettegít meg a nagy mise végzésére kérte fel. Vállalkoztunk mindketten örömet. A kifizűtt napig azonban a programom odaváltozott, hogy Rettegi reggel 8 órakor mondja el a misét Remetén, a remetei esperes-plebános ur pedig Selyében végezze az ünnepies szent misét. Gazda, nevezett kollegám és én reggel 5 órakor utunkat Remete felé vettük, keresztül a Szakadátón, kevés emelkedéssel és lejtéssel a félkör alakban futó uton, mely fölött kétfelől rengeteg havasok állanak őrt. Remete Szóvátától egy és háromnegyed órányira esik, de az öserdő festői képe és az a mondhatatlan tiszta levegő, melyet csak a városi ember tud eléggé méltányolni, ellejejtetik az emberrel az a csekély távolságot is. Az ember arra sem ér rá, hogy őrat nézzen, a koesi egyszerre berobog Remete közé, a hol Csiki Péter esperes ur szokott nyájassággal és kitűntetéssel fogad. Aztán az együttesen megállapított programnak odavonatkozó részét még egyszer előadja s mikor az lejárt, utunkat Kőszvényesen és Mikháza n keresztül két koesival Selye felé vesszük. Selye ott fekszik a népdalokban és regékben is annyiszor megénekelt Bekecs-hogy aljában, úgy mintha a hegyről oda a völgybe becsuszamlott volna. Azt mondják valamikor e falu ugyanesak a hegy oldalán fekűdt és fenn a tetőn állott vár romokba dűlt, lakói pedig más foglalatosságot kerestek, földműveléshez fogtak s ugyanekkor lejjebb költöztek. Az odavezető út néhol igen is borzalmas, mondhatnám: nyaktörő. Itt-ott oly helyeken kell beereszkedni, hogy ha nem áll is az ember szíve szivben, de azért mégis megdöbben. Lehet tartani attól, hogy a koesi emberestől együtt a ló fején keresztül bukik. Most szép, derűlt idő volt, az ut eléggé száraz, közepén csak itt-ott forrásozott a víz. Az ilyen idegen ember elkerűlni nem tudja. A mint hallom a mikházi kolostor koesisa ha bokrok között is, de mégis biztos uton viszi az embert. Mással könnyen nyaka szakadhat az utasnak.

A selyei katolikus templom 1736-ból való, azelőtti időkben a katolikusok a Bekeesen végezték az Isteni tisztelet azon kápolnában, melyről ma csak a monda emlékezik.

A faluban a legtöbb rész Kálvin vallását követi, esak a kevesebb rész katolikus, azok közül is többen az újabb időkben tértek vissza a kath. egyház kebelébe. A megtérések, azt hiszem, még nagyobb számmal fognak történni, mihelyt a kivitelnél álló terv szerint Selyének önálló parokhiája lesz. A papi lak már fel van építve, dolgoznak a gazdasági épületeken is. Adja Isten, hogy a tervet öhajtott siker koronázza!

Fél kettő felé a buesúnak már vége volt. A fent említett egyházi férfiak és Tamás Marczel, szeretett patriotám is, az esperes urnak a szent misénél segédkeztek. A nép azt beszélte, hogy mikor a püspök ott járt, akkor volt még olyan esokros mise, mintha azt a falut a papok részéről megközelíthetetlenek sejdítené. Pedig odamenni nem lehetetlen. Dávid Antal, a mikházi volt gvardián, még Koratéra is gyalog ment mindannyiszor. Nekünk is jobb lett volna gyalog jönni haza, ide Szóvátára.

A hazajövetelre mindjárt reflektálok, esakhogy még Selyéből van mondani valóm. A buesú után gazdag lakoma következett, melynek szerzőjét a kántori lakásban egyelőre mi sem ismertük föl, éppen, mint a tanítványok az emmausi utban a Mestert. Azonban minden fogás újabb-újabb bizonyítékot

szolgáltatott arra, hogy a szentföld Jeruzsáleméből, Mikházáról származott még az a gondolat is, hogy mi Selyében a bucsu alkalmából megforduljunk. Részemről a gondolatnak most is örülök, nem csak azért, mert a protestans atyafiaknak elmondhattam, hogy Mária Magdolna módjára elpazarolták az Ursten kegyelmét és az ő példáján indulva szerezzék is vissza: hanem azért is, mert a mint a P. gvardián az esperes urra mondott esztanisós tóztjában fölemlítette, a mikházi szerzetesek 63 év óta adminisztrálják Selyét, de a bucsun az isteni tisztelet oly fényvel bemutatva, mint az idén, egyetlenegyszer sem volt, nem is lehetett a körülményeknél fogva.

Az ebéd javában folyt még, a kölesünös felköszöntések egymást érték, mikorra az ég mindenfelől elborult és mint a szovátai sósziklák, oly nagy hánvasszürke felhők gomolyogtak körül a Bekecs kopaszodó fején. Eltűntek, elhaladtak a lég dalosai is, holott kevéssel előbb egynek-egynek meglepő tenorja ünnepiesen zengett bele a légbé. A haragos, komor felhők vajdúni kezdettek, mintha haragjuk nyilait valamenynyien egyszerre akarták volna a föld szívébe szórni. A vihar kitörő félben volt, a villám meg-megismételte rohogtat, lecsapott, ordított, gyújtott. Egy szegény embernek még egészen fölsem épített házaeskája lángba borult, de a kálmista munkások, kiket a vasárnapi munkából az idő űzött oda szerenesésen menekültek. A vihar minden ellentállás nélkül tombolt, a jég kiméltlenül rombolt, pusztított s a hegyekről hirtelen alázuhanó vizár pár perez alatt elsöpörte a hidakat. A ki Maros-Tordamegyének félreese faluban nem fordult meg, annak kedvéért megjegyzem, hogy itt sok helyt két kis, gerendaforma fára mogyoró-ágot hánynak, földdel betakarják és hidnak nevezik. Legalább a Selyéből Mogyorós felé vezető utban talált hidmaradványok határozottan erre mutatnak.

Mikor a vihar kidühöngte magát, az esperes urék hárman Mikháza felé indultak, mi meg szintén hárman más irányban a Mogyorós felé vezető utnak fogtunk. Hallottam később, hogy amazok is az árvíz által tönkre tett uton életveszély közt másztak meg egyes helyeket, de mi is attól tartottunk, hogy mindhármunknak neve a jövő évi „Directorium” utolsó lapjára kerül azon megjegyzéssel, hogy szerenesétlenül elpusztultak Mogyorósnál.

Néhány lépes és a ló visszahökken, mert nincs hid. A föld sülyed, mintha a ránehezedő átok megvalósulását adná értésünkre. A kocsival kerülni kell néhány ujjonnan szántott földön keresztül-kasul. Mi meg próbálgatjuk a sárt, hol keményebb, hol puhább.

A hazafelé gyalogló bucsusok visszakiáltanak: „Csendes, csendesen, mert ismét nincs hid!” A kocsis újólág ki-kerüli a bajt. Neki hajt az üres kocsival oly meredeknek, hogy az ember azt hinné: a lovak bukának vissza a kocsiba.

Mogyorós végéhez szerenesésen megérkeztünk. Se lónak, se kocsinak, se nekünk még semmi bajunk nem történt. A falu végénél egy csoport vén asszony ott sopánkodott egy elpusztult hid mellett. Az egész hid készpénzben számítva nem érhetett többet, mint két darab egyes piczulát, mégis fájdalunk oly mély volt, mint a trójai asszonyoké a város elpusztulása miatt. Balról velünk utazik a Kisnyárad vize, jobbról emelkedett helyen kerítés van. Nincs más mód, mint levenni a közellévő kaput s átjáróul odafektetni a két ölnyi mély gödör fölé. Csakhogy annak a kapunak is a ló láb alá rend-

kívül gyenge alkata van, aztán meg a pütyergő háziasszony nem is akarja ideadni. Nem bánja, ha kocsival, lóval, mindennel odapasztulunk, legalább is a kálmista falu helyett addig ott bójtölünk. A mig Nagy Elemér barátunk az ő főszolgabírói kezeivel nekünk hidat esmáltat. Azok nem bánják, ha a fejünkre felállunk is, csak hogy nekik ne kelljen adni legalább egy darabka fát se, nehogy mi vert hadsereg módjára hidat verhesünk. Se baj! Rettegi és Gazda segítnek a dolgon. „Sejem” czípővel beleállnak szürkőzpig a sárga sárba s az oldalt álló fűzfákat meg-megragadják, huzzák, röntgátják, kitépik. Pillanatra kasul-bakul odahánnyják a gödör fölé, hidat vernek olyat, a milyen ázéletök nem hiszem, hogy volt volna ott. A lovakat lefogva átvezetik, a kocsit átrántják s a veszedelemből szerenesésen az ország utjára szabadulunk.

Volt még más kirándulásunk is, de ilyen nem; azért van, hogy közülünk Selyébe egyik sem kívánkozik sem lakodalomra, sem sokadalomra, sem semmiféle ünnepre. Jobb is itten Szovátán. Ha szép idő van, lassacsán fölballagunk a fürdőre, föl az erdőbe s Rettegi flobellel bódöz verebekre, rigókra, leánykamadára, légyre, tücsökre, bogárra stbre, csak éppen emberre nem. Mi meg a többiek azon tanakodunk, hogy abban a vadászatban mi gyönyörűség lehet. Ha esik az eső, lakásunkban meghuzunk magunkat. Ott a hátulsó szobában Rettegi és Ferenczy Vendel szembe ülnek egymással. Néznek egymásra komolyan, mintha azt akarnák nyitott ajtó mellett nekem megbizonyítani, hogy a kettő közül voltaképen melyik komolyabb; mintha egymást komolyságra tautitanák. Én pedig ilyenkor azt gondolom, hogy ők vajjon miről gondolkoznak?

Bodó Ádám.

A NAPI ESEMÉNYEK KÖRÉBŐL.

— **Kegyelmes Püspök Urnak ő Nagyméltósága** f. h. 25-én jött el Kolosvárról haza püspöki székhelyére. Kolosvárt a vasuti állomásnál a főispán, polgármester, az igazgató tanácsosok és nagy számú uri közönség jelent meg ő Nagyméltósága tiszteletére, a kiktől szívélyes bucsuzás között vált el.

— **Referens.** A statusgyűlés igazgató tanácsi előadónak 88 szavazattal lapunk szerkesztőjét, Pál István gyulafehérvári főgymn. és főnöveldei igazgatót választotta meg. Kaptak még szavazatot: Dr. Tódor J. kanonok 11, Dr. Szentkirályi Kálmán igazgató tanácsi titkár 2 szavazatot; 2 czédula üres volt. Lapunk felelős szerkesztőjét méltán megérdemelt kitüntetésben szívüink mélyéből üdvözöljük. Vivat et cingat sua tempora laurus!

— **Meghívó.** Az erd. róm. kath. irodalmi társulat választmányja október 1-én d. u. 4 órakor a társulat hivatalos helyiségében gyűlést tart, a melyre a tagok tisztelettel meghívotnak. Tárgyak folyó ügyek. Az elnökség.

— **A Pápa ő Szentségéhez** a status nevében küldött távirat szövege: Sicut omne animans ad solem inexhaustum lucis et caloris fontem, ita omnis anima fidelis ad solium sancti Petri, tquam aeternam salutis et gratiae sedem, coconvertitur quociescumque magna aggressa vel passa peculiari gratia vel consolatione divina indiget. Ita et fideles dioeceseos Transsylvaniae meo vocatu in hac urbe Claudiopolitana congregati,

ubi de prosperitate et progressu rerum et institutorum suorum deliberaturi ad salutarem opus accedunt summam et inconcusam fidelitatem et pietatem erga sedem apostolicam proferri, per me ad Sanctitatem Summi Pontificis devotissimi accedunt, humillime orantes, ut Sanctitas sua eis apostolicam benedictionem largiri clementissime dignare velit † Franciscus Lönhart, eppus Transsylv. — Ó Szentségének erre adott válasza: Illmo a remmo d. Francisco Lönhart Episcopo transsylvanien Kolozsvár. Summus pontifex per accepta habuit sensa tuo telegrammate patefacta et dum a Deo coelestes gratias super fideles ab amplitudine Claudio-polim vocatos ad precatur petitam benedictionem peramanter impertit. M. Card. Rampolla.

— **Püspök Urunk ó Nagyméltóságát** f. hó 20-án Kolozsvárt megérkezése alkalmával a vasuti állomásnál a kolozvári előkelőségek ünnepiesen fogadták. Szállása a plebániái épületben volt. 21-én Züllieh István, 22-én pedig Sigmund Dezső adott fényes ebédet ó Nagyméltósága tiszteletére. Este mindig Bíró Béla kanonok-plebános vendége volt. 22-én vacsora alatt a főgymn. tanuló ifjúság megjelent az ebédlő terem előtt és ott több sikerült ének után Puskás VIII. oszt. tanuló lelkes szavakkal üdvözölte a Főpásztort. Ó Nagyméltósága az ifjúság közé lépve kezzeljes szavakkal buzdította az ifjúságot a hit és hazafiság utján való haladásra; a tanuló ifjúság hódolatának irántai ezen nyilvánítását főpásztori kegyességgel fogadta. 23-án d. e. 9 órakor a főtéri nagy templomban díszes segédlet mellett ünnepiesen Venni Sanctet tartott. Az isteni tisztelet alatt a kolozvári Dalkör igen szépen énekel; a statusgyűlés tagjain kívül jelen voltak a tanintézetek növendékei és nagy számú közönség. Mise után ó Nagyméltósága püspöki piros talarisban jelent meg a lyceum nagy termében, a hol a statusgyűlést megnyitotta.

— **Püspöki ebéd.** Püspök Ur ó Nagyméltósága Kolozsvárt a Vigadó nagy termében a status tagjainak fényes ebédet adott; az ebéden 120-an voltak jelen. Ebéd alatt ó Nagyméltósága a következő pohárköszöntőket tartotta: „Emelem a poharat a vallásos tisztelet és odaadás teljes érzetével XIII. Leo Pápa ó Szentségének egészségére“. O valóban lumen de coelo mint a régi jóslat mondja; a ki ezen névnek minden irányban teljesen megfelelni igyekszik, világosságot hozva az emberiségnek és békét. Mi halálával említettük mindig ó Szentségének a nevét; és kérem azért uraim, hogy valamint a statusgyűlésen áldását kértük, mondjunk mi itt áldást reá és jókívánságunkat fejezzük ki, hogy az isteni Gondviselés ó Szentségének életét tartsa meg sokáig s engedje megérnie ötven éves püspöksége évfordulóját s az Istennek áldásától környezve híveinek lelki életét gyarapíthassa. O Szentsége XIII. Leo Pápa éljen!“ „Hasonlóképen emelem poharamat ó esászári és apostoli királyunkra is! Ó a mi legalkotmá-

nyosabb királyunk, kia magyar népnek javát mindig szívén hordozta és hordozza, kinek boldogsága telik abban, ha népei javát előmozdíthatja. Isten áldja, Isten tartsa meg ó esászári és apostoli királyi Felségét felséges Asszonyunkkal együtt! Eljének!“ A felköszöntőket állva hallgatta végig az egész társaság és mind a kettőnek a végén hosszasan éljenzett. Püspök ur ó Nagyméltóságát Pótsa főispán köszöntötte fel a közönség lelkes éljenzése között. Köszöntött még Züllieh J. Bíró Bélára, Berzenczey J. Gr. Béldi Akosra, Bíró B. Züllieh Istvánra, Br. Szentkereszt Gy. Br. Jósika Samura, Gál D. Veszely Károly és Finály Henrik statusi jegyzőkre, Dr. Finály Kolozsvárra, mint püspöki székvarosra, Berzenczey arra, hogy legyen erre pénze is Kolozsvárnak, Dr. Tódor J. Albach Gézára, Dr. Vajna G. Dr. Farkas Lajosra, Dr. Groisz G. Szabó József, Gr. Kornis V. Br. Szentkeresztire, Gaal J. Br. Jósika Lajosra, Pótsa J. Gr. Eszterházi stb. Másnap ugyanott a statusgyűlés tagjai adtak ebédet a Püspök Ur ó Nagyméltósága tiszteletére, a hol ó Nagyméltóságát többen köszöntötték fel, de a legnagyobb sikert Dr. Groisz Gusztáv beszéde aratta, úgy, hogy a végén az egész társaság tapsban tört ki. Köszöntöttek még: Albach Géza polgármester a statusgyűlésre, Bíró B. Züllieh Istvánra, Züllieh Bíró Bélára, Berzenczey J. Pál István új előadóra, Pál I. az utód Bíró Bélára az elődre, Dr. Haller K. Gr. Eszterházi, Gr. Eszterházy a katolikus közjó emelkedésére, Veszely K. Gál Jánosra, Gál J. Veszelyre stb. Mind a két ebéd alatt a kedélyállapot ünnepiesen emelkedett volt. Az nap este vacsora alatt Bíró Béla plebanus a meghívott vendégek jelenlétében pohárköszöntő alakjában fejezte ki halálját Püspök Ur ó Nagyméltósága iránt, hogy hozzá szállani kegyeskedett és szállását mindenkorra felajánlotta ó Nagyméltóságának, a mikor épen felüdülés végett akar is Kolozsvárra jöni.

— **Pályázat.** (39.) A győ újfalvi r. kath. elemi iskolánál üresedésbe jött tanítói állomásra pályázat hirdetettik. Ezen állomás évi járandóságai: 300 frt. a lütközség pénz-tárából havi részletekben fizetve; 4 kurta öl kemény és 2 öl fényő tűzifa; az újskola épületben 1 szoba, konyha, kamara és pinczéből álló lakás és egy kis veteményes kert. A tanító a rendes tanításon kívül köteles egyszer mind szükség esetén egyházi szolgálatoknál segédkezni és a tornaszatot is tanítani. Pályázni akarók felhívattak, hogy tanképesítő oklevél és egyéb kellő okmányokkal felszerelt folyamodványványukat alattirothoz f. évi október hó 12-éig (bezárólag) küldjék be. Győ-Ujfaluban (n. p. Győ-Szt. Miklós) 1890. szept. hó 21-én. Molnár János, plebanus, isk. székü elnök.

— **Pályázat.** (40.) A székelyszállási róm. kath. káptor-tanítói állomás az Urban elhunyt Török Elek halálával megüresedvén, arra ezennel pályázat nyitattik. — Járandóságai ezek: 1. egy hold 1070 □ öl szántó. 2. 895 □ öl kaszáló. 3. 110 □ öl szőlő. — 4. Kepe czímen 14 kal. ősz. 14 kal. tavasz. 16 veka szemes törökbuza; egy öl tűzifa. — 5. a püspöki uradalom pénz-tárából évi 50 frt. segély. 6. stólából 5-7 frt. — Pinczével ellátott kőház cseréppel fedve; csűr, istálló kőből: 140 □ öl kert. Vécze, 1890. szeptember 18-án Csiszér János, plebanus.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: PAL ISTVAN.
Szerkesztőtársak: Dr. CSERNI BÉLA, KÓRÓDY PÉTER, PÁL ANTAL, ZLAMAL AGOST.

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lyc. nyomdában Gyulafehérvárott.